

Priča kao poticaj razvoju literarne komunikacije djece rane i predškolske dobi

Lipak Štefančić, Carmella

Undergraduate thesis / Završni rad

2023

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Zagreb, Faculty of Teacher Education / Sveučilište u Zagrebu, Učiteljski fakultet**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:147:447645>

Rights / Prava: [In copyright](#)/[Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-07-26**

Repository / Repozitorij:

[University of Zagreb Faculty of Teacher Education - Digital repository](#)

SVEUČILIŠTE U ZAGREBU
UČITELJSKI FAKULTET
ODSJEK ZA ODGOJITELJSKI STUDIJ

Carmella Lipak Štefančić

PRIČA KAO POTICAJ RAZVOJU LITERARNE KOMUNIKACIJE DJECE RANE I
PREDŠKOLSKE DOBI

Završni rad

Petrinja, rujan, 2023.

SVEUČILIŠTE U ZAGREBU
UČITELJSKI FAKULTET
ODSJEK ZA ODGOJITELJSKI STUDIJ

Carmella Lipak Štefančić

PRIČA KAO POTICAJ RAZVOJU LITERARNE KOMUNIKACIJE DJECE RANE I
PREDŠKOLSKE DOBI

Završni rad

Mentor rada: prof. dr. sc. Vladimira Velički

Sumentor: Božica Vuić, prof.

Petrinja, rujan, 2023.

SADRŽAJ

UVOD.....	1
1. LITERARNA KOMUNIKACIJA.....	2
1.1. ŠTO JE LITERARNA KOMUNIKACIJA?	2
1.2. KOMUNIKACIJA U PREDŠKOLSKOJ USTANOVI	3
1.3. KAKO SE ODGOJITELJ PRIPREMA ZA LITERARNU KOMUNIKACIJU S DJECOM.....	3
2. PRIČA U PREDŠKOLSKOJ USTANOVI.....	5
2.1. ŠTO JE PRIČA?.....	5
2.2. PRIČA KAO POTICAJ RAZVOJU KOMUNIKACIJE DJECE RANE I PREDŠKOLSKE DOBI.....	6
2.3. DIJALOŠKO ČITANJE	7
2.4. RAZUMIJEVANJE SADRŽAJA PRIČE	8
2.5. RAZUMIJEVANJE PRENOŠENJA PISMA U GOVOR	8
2.6. VAŽNOST OKRUŽJA PRILIKOM ČITANJA PRIČE DJECI.....	9
2.7. METODIČKI POSTUPCI U PRIČANJU PRIČE	10
3. ČITANJE I PRIČANJE PRIČE DJECI RANE I PREDŠKOLSKE DOBI	11
3.1. ČITANJE PRIČE.....	11
3.2. PRIČANJE I PRIPROVIJEDANJE PRIČE.....	12
3.3. SVAKODNEVNO ČITANJE DJETETU	13
3.4. POTICAJNO ČITANJE.....	14
3.5. STVARANJE ČITAČKOG OKRUŽJA	15
3.6. DJETETOV PROSTOR ZA ČITANJE	15
4. RAZVOJ LITERARNE KOMUNIKACIJE DJECE RANE I PREDŠKOLSKE DOBI ..	16
4.1. RAZVOJ PREDČITAČKIH I PREDPISAČKIH VJEŠTINA.....	16
4.2. NAJČEŠĆE KNJIŽEVNE VRSTE ZA DJECU	17
4.2.1. BAJKE.....	17
4.2.2. POEZIJA - malešnice	19

4.2.3. SLIKOVNICE.....	20
5. KAMIŠIBAJ	21
5.1. KAMIŠIBAJ – NAČIN PRIPOVIJEDANJA PRIČE	21
6. KAMIŠIBAJ U ODGOJNO-OBRAZOVNOM PROCESU	23
6.1. USPOREDBA KAMIŠIBAJA I SLIKVONICE	24
6.2. IZVOĐENJE KAMIŠIBAJA I ČITANJE SLIKOVNICE U VRTIĆU.....	25
7. PRIMJERI METODIČKE PRAKSE	26
7.1. AKTIVNOST PRIČANJA PRIČE	26
7.2. AKTIVNOST STVARANJA PRIČE	30
7.3. RADIONICA „IZRADA DIDAKTIČKE SLIKOVNICE ZA DJECU JASLIČKE DOBI“	33
7.4. PRIMJER AKTIVNOSTI KAMIŠIBAJ SLIKOVNICE	35
8. ZAKLJUČAK	37
9. LITERATURA	39
10. PRILOZI I DODACI	41

SAŽETAK

Ovaj je rad usmjeren na govor kao osnovno sredstvo komunikacije te važnost razvoja govora od djetetove najranije dobi, kao i razvijanja literarne komunikacije. Djetetov jezični razvoj može se poticati na različite načine i različitim sredstvima. Jedan od njih je čitanje i pričanje priče uz pomoć kamišibaj slikovnice.

Osim na govor, pričanjem i čitanjem priča utječemo na sva djetetova razvojna područja kao što su socioemocionalno, motoričko i spoznajno razvojno područje. Kako bi se dijete moglo razvijati na svim razvojnim područjima, važna je suradnja odgojitelja i roditelja koji će zajedno bogatiti djetetov govor svakodnevnim pričanjem priča i drugih književnih tekstova koji su primjereni djetetovoj dobi i njegovim interesima. Na ove i mnoge druge načine potiče se i razvoj literarne komunikacije. U radu s djecom rane i predškolske dobi ona proizlazi iz neposredne interakcije odgajatelja i djeteta kojom se djeca aktivno uključuju u zajedničko komuniciranje s književnim tekstom. Među mnogim književnim vrstama, kojima je moguće uspostaviti literarnu komunikaciju, u radu se govori o čitanju kamišibaj slikovnice. Rad s ovom vrstom slikovnice zanimljiv je zbog dinamike izmjenjivanja slika čime se potiče i zadržava djetetova pozornost na sadržaj i način pričanja priče te se ostvaruje višesmjerna interaktivnost: dijete-literarni sadržaj-odgojitelj. U radu su također opisane provedene aktivnosti u neposrednoj metodičkoj praksi.

Ključne riječi: literarna komunikacija, kamišibaj slikovnica, priča, poticajno okruženje, govor

SUMMARY

This work is focused on speech as a basic means of communication and the importance of speech development from a child's earliest age, as well as the development of literary communication. A child's language development can be encouraged in different ways and with different means. One of them is reading and telling a story with the help of a kamishibai picture book.

In addition to speech, by telling and reading stories we influence all areas of the child's development, such as socio-emotional, motor and cognitive development. In order for the child to be able to develop in all areas of development, it is important to cooperate with educators and parents, who will together enrich the child's speech with daily storytelling and other literary texts that are appropriate for the child's age and interests. In these and many other ways, the development of literary communication is encouraged. In working with children of early and preschool age, it results from the direct interaction between the educator and the child, by which the children are actively involved in joint communication with the literary text. Among the many types of literature with which it is possible to establish literary communication, the paper talks about reading a kamishibai picture book. Working with this type of picture book is interesting because of the dynamics of alternating pictures, which encourages and maintains the child's attention to the content and way of telling the story, and multidirectional interactivity is realized: child- literary content-educator.

SUMMARY OF KEY WORDS

Key words: literary communication, kamishibai picture book, story, stimulating environment, speech

UVOD

Za djecu rane i predškolske dobi karakterističan je ubrzani rast i razvoj na svim područjima i upravo se zbog toga ovo razdoblje smatra najvažnijim razdobljem u životu svake osobe. Isto tako, rano i predškolsko doba ključno je za jezični razvoj djece.

Razvoj govora ima ključnu ulogu u daljnjem razvijanju djetetovih vještina i sposobnosti. Dijete najprije počinje govoriti, a tek onda čitati i pisati polaskom u školu. Kako bi dijete naučilo pravilno govoriti, a samim time i komunicirati s drugim ljudima, važno je da odrasta i boravi u kvalitetnoj okolini te da ljudi oko njega budu dobar govorni uzor. U razvoju djetetova govora najvažniju ulogu imaju roditelji, a zatim odgojitelji. Kako bi odgojitelj u radu postigao svoj cilj, a to je poticanje djeteta na pravilan govorni razvoj, važno je da se i sam njime koristi te da omogući djetetu kvalitetno prostorno-materijalno okruženje koje će biti bogato raznim poticajima za razvoj govora te za razvoj predčitačkih i predpisačkih vještina (Čudina-Obradović, 2002).

Najvažnija je funkcija govora komunikacija, a razvoj govora kod svakog je djeteta individualan te mu tako treba i pristupati. Dva ključna razdoblja prema kojima se odvija govor jesu predverbalno te verbalno razdoblje. U predverbalnom razdoblju dijete koristi spontano glasanje kako bi ostvarilo komunikaciju s okolinom dok se u verbalnom razdoblju dijete koristi riječima. Iako djeca već imaju urođene predispozicije za govorni razvoj, okolina ipak igra ključnu ulogu u njemu.

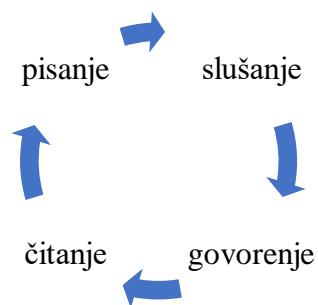
Dijete je od najmlađe dobi najviše okruženo odraslima koji na njegov govor utječu tako što uključuju dijete u samo pričanje priče, a samim time i na djetetov govor i komunikaciju. Priča odgojiteljima i roditeljima služi kao sredstvo za komunikaciju s djecom, a osim što priča pozitivno djeluje na razvoj govora, također pozitivno djeluje i na ostala razvojna područja. Čitanje slikovnica, pričanje priča, recitiranje pjesmica znači susret djeteta s književnoumjetničkim tekstom pri čemu se ostvaruje i literarna komunikacija.

S djecom komuniciramo pripovijedanjem, čitanjem te pričanjem priče, a o načinima provođenja tih aktivnosti detaljnije će se govoriti u daljnjem tekstu.

1. LITERARNA KOMUNIKACIJA

1.1. ŠTO JE LITERARNA KOMUNIKACIJA?

Metodika hrvatskoga jezika i književnosti ostvaruje se u posebnoj vrsti didaktičke komunikacije koja se naziva literarno-didaktička komunikacija, a to je komunikacija u kojoj se uspostavlja veza između odgojitelja i djeteta te djeteta s književno-umjetničkim tekstom (npr. pričom). Ona uključuje interakciju između autora, čitatelja i teksta te razmjenu značenja i ideja putem književnosti. Ključni elementi koji čine literarnu komunikaciju jesu autor koji piše književno djelo koji koristi svoj stil, jezik i naraciju kako bi izrazio svoje osjećaje, misli i ideje. Zatim tekst, to jest sama knjiga koja sadrži riječi, rečenice i simbole kako bi se prenijela poruka. Čitatelj, kao osoba koja interpretira tekst na temelju vlastita iskustva, znanja i emocija. Interpretacija kao ključni dio literarne komunikacije u kojoj svaki čitatelj može imati vlastito jedinstveno razumijevanje teksta. Poruka koja može biti direktna ili implicitna te obuhvaćati razne teme kao što su ljubav, moralnost, društvena pravda i razne druge teme. Stil autora koji uključuje izbor riječi i rečenica te njihovu upotrebu. Književna komunikacija također uključuje i razumijevanje i analizu raznih književnih elemenata kao što su likovi, zaplet, simboli, metafore i razne druge tehnike kako bi se postigla napetost u tekstu. Literarna komunikacija može biti izazovna jer čitateljima omogućuje da istražuju dublje razumijevanje i značenje književnih djela te razvijanje vlastitih interpretacija. Interakcija između autora i čitatelja obogaćuje razumijevanje i iskustvo književnosti. U procesu literarno-didaktičke komunikacije ostvaruju se jezične djelatnosti slušanja, govorenja, čitanja i pisanja. Slušanje omogućuje usvajanje fonetskog i fonološkog sustava jezika kao i primanje i registriranje određenih poruka priče. Govorenje je jezična djelatnost koja prati razvoj sposobnosti slušanja, a potrebno ga je poticati i razvijati od najranijih godina života. Jezične djelatnosti posredno su ili neposredno povezane tako da se odvijaju istovremeno te su tako sve uključene u razvoj literarne komunikacije.

Slika 1: Slijed ostvarivanja jezičnih djelatnosti (izvor: samostalni grafički prikaz)

1.2. KOMUNIKACIJA U PREDŠKOLSKOJ USTANOVI

Kako bi komunikacija u predškolskoj ustanovi bila uspješna, nužno je uporabiti elemente kao što su tehnika unakrsnih pitanja, poticanje dogovora, to jest kompromisa, primjena mirnog i sigurnog tona govora, uspostavljanje aktivna odnosa bez povlačenja te misaona analiziranja argumenata za nešto i argumenata protiv nečega. Tijekom komunikacije s drugim ljudima javlja se niz emocija te je zbog toga važno naglasiti važnost i ulogu emocija i povjerenja u komunikaciji jer se ponekad mogu javiti i snažne emocije koje često iskrivljuju realnost nekog događaja. Ljudi pod utjecajem snažnih emocija nisu svjesni što im netko drugi govori te potiskuju ljutnju i agresivnost čime negativno utječu na druge i na taj je način teško uspostaviti uspješnu komunikaciju. Prilikom komuniciranja s drugim ljudima, pa tako i s djecom u predškolskim ustanovama, važno je koristiti *ja-poruke*. *Ja-poruke* način su komunikacije u kojemu osoba izražava svoje osjećaje, potrebe ili želje te mišljenja na izravan te iskren način, bez optuživanja druge osobe. Uporabljuju se kako bi se izbjegli sukobi tijekom komunikacije. Jedan od najpoznatijih primjera uporabe *ja-poruka* u književnom tekstu krije se u knjizi „Mali princ“ autora Antoniea de Saint-Exuperyja, a rečenica glasi: „Ja želim da mi pripadaš. Trebaš sjediti ovdje pokraj mene i biti mi prijatelj. Imaš li hrabrosti?“

Ova poruka odražava potrebu za prijateljstvom i bliskošću te postavlja pitanje hrabrosti što čitatelje potiče da razmisle o tome što znači biti pravi prijatelj i kako se treba ponašati prema drugima.

1.3. KAKO SE ODGOJITELJ PRIPREMA ZA LITERARNU KOMUNIKACIJU S DJECOM

Odgojitelj se za razvoj govora te literarne komunikacije s djecom rane i predškolske dobi kontinuirano priprema. Odgojitelj se treba educirati iz područja matičnih znanosti (teorija književnosti, dječja književnost, teorija recepcije i sl.) i iz ostalih supstratnih i korespondirajućih znanosti metodike Hrvatskoga jezika.

Koristit će se ERR sustavom za upoznavanje djece s knjigom tako da će s djecom u evokaciji, to jest uvodnom dijelu, djecu motivirati da pričaju o onome što o toj temi već znaju te će djeca novo znanje povezati s prethodnim, a razmišljajući će razvijati svoj govor. Djeca u skupini daju različite odgovore na iste probleme što može stvoriti problemsku situaciju i priliku za produljenje razgovora o određenoj temi. Nakon razgovora odgojitelj dijete upoznaje s knjigom,

autorom, naslovom te ilustracijama. Ispituje dijete što će se u knjizi dogoditi, o čemu se u knjizi radi, tko će biti glavni junak te zajedno s djetetom promatra ilustracije. U ovoj etapi aktivnosti već se uspostavlja literarna komunikacija. Zatim će odgojitelj prijeći na samu realizaciju, to jest čitanje, pričanje ili prepričavanje i slušanje samoga teksta. Djeca, slušajući odgojiteljicu kako im čita, priča ili prepričava priču, dolaze u kontakt s novim idejama o samome tekstu i tako komuniciraju s književno-umjetničkim tekstom. Važno je da odgojitelj zadrži pažnju djece kako bi stvorio ugodnu atmosferu prilikom čitanja, pričanja ili prepričavanja priče te da tekst čita interpretativno uporebljujući vrednote govorenoga jezika. Osim samoga čitanja ili prepričavanja teksta važna je međusobna interaktivnost djeteta i odgojitelja ili roditelja. Interaktivnost je uzastopno ponašanje dviju ili više osoba koje imaju zajednički cilj u komunikaciji ili raspravi. Literarno-didaktička komunikacija sredstvo je za postizanje interaktivnosti jer uključuje slušanje, govorenje, čitanje i pisanje te tako povezuje odrasle i djecu u samu interakciju. Na primjer, dijaloškim čitanjem priče djeca sudjeluju u čitanju pa time ostvaruju interakciju s odraslima i s tekstom koji im se čita.

Veza između odgojitelja i samoga teksta stvara se na način da se odgojitelj najprije upozna s knjigom, autorom i ilustratorom, a zatim proučava sadržaj priče. Nakon toga interpretira priču djeci uporebljujući razne metode pokušavajući približiti tekst djeci.

Odgojitelj zajedno s djetetom izrađuje poticaje kao što je izrada slikovnice. U samom procesu izrade dijete govori svoje mišljenje te daje nove ideje. Odgojitelj uvažava djetetove ideje i stavove te na taj način uključuje dijete u proces literarne komunikacije. Nakon toga zajedno s djetetom interpretira knjigu koju su izradili te potiče dijete na razmišljanje i logičko zaključivanje, a najvažnije od svega je da dijete uči pravilno govoriti i izražavati se slušajući tekst iz knjiga koji mu odgojitelj čita. Samom izradom slikovnica dijete razvija svijest o oblicima i postojanju različitih slova abecede. Dijete uči kako se prati tekst koji mu odgojitelj čita i samim time lakše prati i sadržaj koji se čita.

Osim veze između odgojitelja i djeteta, ističe se veza između djeteta i same knjige u kojoj dijete uči o pravilima ponašanja, razvija emocionalnu inteligenciju i maštu te razvija moralne i etičke vrijednosti društva. Dijete uviđa razlike između dobra i zla, razlike između pozitivnih i negativnih likova te upozna je okolinu i svijet oko sebe izražavajući svoje osjećaje, potrebe i želje.

Nameće se i pojam refleksije, to jest razgovor nakon čitanja priče u kojemu djeca slobodno izražavaju svoje ideje, integriraju nove informacije te se jezično i govorno izražavaju odgovarajući na odgojiteljeva poticajna pitanja.

Odgojitelj, pripremajući se za aktivnost u kojoj će se ostvariti i literarna komunikacija, razmišlja o ciljevima koje želi ostvariti pri uspostavljanju literarne komunikacije, a to su razvijanje ljubavi prema knjizi, učvršćivanje kulture čitanja, bogaćenje vokabulara, mašte i kreativnosti, obogaćivanje emocija, poticanje jezične djelatnosti čitanja i pisanja te ohrabrivanje i omogućavanje komunikacije među djecom rane i predškolske dobi.

Odgojitelj se za aktivnost čitanja/pričanja priče ili neke druge vrste književnoga teksta priprema tako što kreira kutiće početnog čitanja i pisanja u kojemu djeca mogu komunicirati i koristiti knjige kako bi razvijali literarnu komunikaciju.

Od velike je važnosti da odgojitelj djeci čita svaki dan, da o knjigama govori s naklonošću i ljubavi, da i sam često koristi knjigu, uredi centar početnog čitanja i pisanja, djeci osigurava siguran i interesantan doticaj s knjigom, izrađuje knjige zajedno s djecom, posjećuje knjižnice, poziva roditelje na aktivnosti vezane uz knjigu.

Literarna komunikacija u predškolskoj ustanovi predstavlja komunikaciju djeteta s tekstem, odnosno knjigom. Kako bi dijete bilo upoznato s literarnom komunikacijom, važno je da ga odrasli upoznaju s knjigama i zanimljivim pričama koje se u njima nalaze. Priča dijete upoznaje s okolinom i na taj način dijete stječe spoznaje njemu važne za život i učenje, a nešto više o priči spominjat će se u sljedećem poglavlju završnoga rada.

2. PRIČA U PREDŠKOLSKOJ USTANOVI

2.1. ŠTO JE PRIČA?

Priču možemo definirati kao usmeno prenošenje i prepričavanje nekog događaja stvarnih ili izmišljenih likova. Priča se, osim što se djeci može pričati i prepričavati, također može i čitati. Priča ima svoj početak i kraj. Obilježja priča za djecu jednostavan su i prilagođen jezik. U priču se uvode motivi koji su djeci bliski te s kojima se svakodnevno susreću u životu, a temelji se na jednome događaju u kojemu su likovi većinom djeca. Pozornost je usmjerena na jednog ili dva glavna lika. Kako bi pričanje priče bilo što uspješnije, važno je kod djece od najranije dobi razvijati predčitačke vještine (Čudina-Obradović, 2002). Predčitačke vještine (Čudina-

Obradović, 2002) svjesnost su djeteta o pisanome jeziku u tri aspekta, a to su funkcija pisanoga jezika, tehničke karakteristike pisma te procesi i tehnike čitanja. U radu s djecom, tijekom čitanja ili pričanja priče, korisno je primijeniti poticajni oblik čitanja koji se naziva dijaloško čitanje. Dijaloško čitanje temelji se na izmjenjivanju odgojiteljeva ili roditeljeva čitanja te razgovora s djecom o pročitanome kao i slikama u slikovnicama. Prilikom pričanja i čitanja priče djeci važno je kod djece razviti ljubav prema čitanju i knjizi stvarajući pozitivnu i ugodnu atmosferu za čitanje. Također je potrebno znati odabrati knjigu prilagođenu dobi djeteta te dijete upoznati i s drugim vrstama dječje književnosti kao što su bajke, stripovi, uspavanke, brojalice te mnoge druge.

Priča ima važnu ulogu te utječe na djetetov socijalni, emocionalni i kognitivni razvoj od njegove najranije dobi, zato je nužno djeci svakodnevno čitati i uključivati ih u proces čitanja jer ćemo time također utjecati i na djetetov govorni razvoj koji je neizbježno njegovati.

U sljedećem poglavlju govorit će se više o priči kao poticaju za razvoj komunikacije kod djece rane i predškolske dobi te će se spomenuti pojam predintencijske i intencijske komunikacije.

2.2. PRIČA KAO POTICAJ RAZVOJU KOMUNIKACIJE DJECE RANE I PREDŠKOLSKE DOBI

Dijete u kontakt s knjigom dolazi prije negoli uopće nauči čitati, a odgojiteljeva je dužnost s djetetom ostvariti kvalitetnu interakciju prilikom čitanja tako što će dijete uključivati u proces pričanja priče i samim time dijete će komunicirati.

„Djeca su od rođenja posebno usmjerena na druge ljude, uživaju u interakciji s njima, njihovom dodiru, mirisu, licu i glasu. Neurobiološka usmjerenost socijalnom svijetu je temelj, biološka osnova razvoja komunikacije i socijalnog učenja.“ (Ljubešić, Capanec, 2012, str. 36)

Prema razvoju, komunikacija se dijeli na predintencijsku i intencijsku. Predintencijska komunikacija podrazumijeva shvaćanje poruke koje dijete šalje, a intencijska komunikacija jest izvođenje radnji s namjerom i jasnim ciljem. (Ljubešić, Capanec, 2012, str. 37)

Dijete komunicira na razne načine, glasajući se raznim zvukovima te kasnije proizvodnjom riječi, od onih nejasnih do posve jasnih. Kako se dijete razvija i raste, sukladno tome razvija se i njegova komunikacija s okolinom, a upravo je priča jedan od načina na koje dijete može

komunicirati sa svojom okolinom. Dijete tijekom čitanja ili pričanja priče aktivno sluša, odgovara na pitanja odraslog te surađuje pričajući priču zajedno s odgojiteljem ili roditeljem.

Priča obogaćuje djetetov vokabular te razvija i poboljšava djetetovu komunikaciju. Dijete može pričati priču i na taj način komunicirati ili može pričati o priči, to jest o onome što je čulo, vidjelo ili doživjelo slušajući priču. Priča potiče dijete na govor i to je jedan od ciljeva pričanja ili čitanja priče djeci rane i predškolske dobi.

2.3. *DIJALOŠKO ČITANJE*

Prema Čudini-Obradović (1996), odrasla osoba čita djetetu tako da joj dijete sjedi u krilu te oboje promatraju tekst i slike u knjizi. Odrasla je osoba dijete prije toga već motivirala za čitanje, stvorila pozitivno ozračje te razgovarala s djetetom o već postojećim znanjima o knjizi. Priča se čita više puta, dijete zajedno s odraslim ponavlja neke riječi ili rečenice koje je zapamtilo, a odgojitelj ga pohvaljuje, ispravlja i obogaćuje djetetov izričaj ponavljanjem i dodavanjem nečega novoga.

Razlikujemo dvije razine dijaloškog čitanja, a to su jednostavna razina dijaloškog čitanja te složena razina dijaloškog čitanja.

Autorica Čudina-Obradović (1999) jednostavnu razinu dijaloškog čitanja objašnjava kao oblik komunikacije koji je poticajan za dijete, a uloga mu je da dijete postepeno navodi na uporabu sve složenijih riječi. Prilikom čitanja priče djetetu trebamo postavljati poticajna pitanja s upitnom riječi što koja će dijete potaknuti na samostalan govor, a preporuča se izbjegavanje pitanja na koja su odgovori da ili ne. Također je potrebno obogaćivati djetetov govor dodavanjem nečega novoga ili uz malo poboljšanje, potrebno je odgovor i ponoviti nekoliko puta, pomoći djetetu, biti dobar govorni uzor, pohvaliti dijete, uvažavati djetetovo zanimanje za tekst ili slike sa stranice te čitanje mora biti vedro i opušteno.

Prema Čudini-Obradović (1995), složenija razina dijaloškog čitanja zahtijeva samostalan djetetov iskaz od nekoliko riječi, samostalan opis slike i sadržaja priče te se dijete u složenijoj razini izražava složenijim konstrukcijama uz pomoć pitanja kao na primjer: „Reci mi o čemu se ovdje radi, opiši mi što se ovdje događa“. Važno je da odgojitelj svaki djetetov odgovor pohvali te da ga ponovi i proširi uz mali dodatak koji će dijete moći odmah oponašati. Također je važno da čitanje priče bude veselo i opušteno te da odrasli prihvaćaju dijete.

2.4. RAZUMIJEVANJE SADRŽAJA PRIČE

Prema Čudini-Obradović (2002), djeca neće moći usvojiti tehniku čitanja ako od najranije dobi nisu usvojila preduvjete koji su važni za razumijevanje pročitanoa, a to su razumijevanje riječi i rečenice, poznavanje i razumijevanje sadržaja priče, prenošenje govora u pismo, razumijevanje smisla prijenosa pisane poruke te poznavanje određenog oblika pisma. Autorica navodi kako su to sve preduvjete za razumijevanje priče koji se usvajaju od najranije djetetove dobi.

Postoji nekoliko faza razumijevanja priče, a odnose se na razvoj govora, razvoj shvaćanja razlike između govora i pisma, fazu prenošenja govora u pismo te fazu razumijevanja pisanih običaja.

Faze usvajanja tehnike čitanja djece rane i predškolske dobi jesu: faza cjelovitog prepoznavanja, faza početne glasovne raščlambe, faza prevođenja slova u glas (abecedno načelo) te faza prevođenja slobodnih grafičkih u glasovne jedinice (Čudina-Obradović, 2002).

U fazi cjelovitog prepoznavanja dijete treba razumjeti vezu između riječi i njezina značenja. U sljedećoj fazi, fazi početne glasovne raščlambe, dijete obraća pažnju i na slova, to jest glasove koji čine riječ. Faza prevođenja glasa u slovo najsloženija je faza u učenju čitanja, u njoj dijete uočava slovo, prepoznaje ga te ga pretvara u njegovu glasovnu zamjenu. U zadnjoj fazi, fazi prevođenja slobodnih grafičkih jedinica u glasovne, dijete već vješto čita (Čudina-Obradović, 2002).

2.5. RAZUMIJEVANJE PRENOŠENJA PISMA U GOVOR

Ako se djetetu ne pričaju priče, nego se samo čitaju iz knjige, izgubit će se neposredna veza odgojitelja i djeteta koja se stvara prepričavanjem priče. Također, djetetu neće biti jasno kako je priča u knjizi, neće mu biti jasan sadržaj i struktura priče ako ga odgojitelj prije čitanja razgovorom nije poučio nešto o sadržaju koji se u knjizi nalazi te djetetu neće biti jasno kako se govor pretače u pismo i obrnuto. To je razlog zašto je važno zajedničko čitanje slikovnice tijekom kojega će dijete moći pratiti tekst knjige te njezine ilustracije. Tako će dijete moći uočiti kako napisane riječi označavaju bića, to jest slike u slikovnici. Shvatit će da se napisane riječi mogu pretočiti u govor i obrnuto što obilježava veliki pomak u razvoju pismenosti djeteta. Dijete će zajedničkim čitanjem usvojiti i razumjeti pravilo dogovorenih pisanih običaja, a to su

da se knjiga čita od prve stranice, odozgo prema dolje, slijeva nadesno, da rečenica započinje velikim početnim slovom, uočiti će interpunkcije, oblike velikih i malih slova, a to će ga sve pripremiti za usvajanje tehnike čitanja (Čudina-Obradović, 2002).

2.6. VAŽNOST OKRUŽJA PRILIKOM ČITANJA PRIČE DJECI

„Što je kvalitetna okolina koja će biti poticajna za djetetov budući čitalački razvoj? Danas se smatra da je to aktivno bavljenje djetetom od njegova rođenja i da je djetetova prva godina, a vjerojatno i prve tri, možda najpresudnija za njegov daljnji razvoj“ (Čudina-Obradović, 2002, str. 34).

Važno je da je djetetovo okružje poticajno jer je poticajno obiteljsko okružje glavni element djetetove uspješnosti u govoru i čitanju te njihovu razvoju. Poticanje i razvijanje čitalačke kulture započinje još u najranijoj dobi te je važno da je kutić za početno čitanje i pisanje vrlo kvalitetno opremljen i da se prilagođava djetetovim interesima, potrebama i željama, kao i da je usklađen s dobi djeteta. Važno je da se aktivnost čitanja priče odvija u ugodnom i pozitivnom ozračju kako bi bila što uspješnija. Važno je da djeca, osim u vrtiću, imaju kvalitetno okružje za čitanje i kod kuće u pozitivnom obiteljskom ozračju.

Roditelji koji su aktivni sudionici procesa razvoja čitanja kod djece rane i predškolske dobi i koji surađuju s odgojiteljima, puno bolje utječu na djetetov emocionalni, socijalni i kognitivni razvoj te takva djeca razvijaju ljubav prema čitanju. Važno je da roditelji, osim što djeci čitaju priče, isto tako s djecom i razgovaraju o pročitanoj tekstu kako bi dobili povratnu informaciju o tome je li dijete razumjelo tekst i njegovu pouku i značenje. Obitelj ima snažnu ulogu kod djeteta u ostvarivanju ljubavi prema knjizi i interesu za čitanje, pa je zato važno da roditelji brinu o razvoju kulture čitanja svoga djeteta.

Prilikom čitanja priče djetetu važno je koristiti vrednote govorenoga jezika te povisiti ton kada je potrebno, promijeniti boju glasa, intenzitet, ritam, tempo i dinamiku, koristiti mimiku i gestu u pričanju kako bi stvorili što motiviraniju atmosferu za dijete. Važno je da dok roditelji i odgojitelji pričaju priču, da ih ništa sa strane ne ometa i ne skreće djetetu pozornost. Čitanje treba provoditi tijekom igre kako bismo bili sigurni da će dijete zavoljeti čitanje i kako neće čitanje shvatiti kao obvezu i napor.

Kada se dijete upozna s čitanjem priča i teksta javlja se osjećaj i želja za samostalnim čitanjem, a zadatak je odgojitelja i roditelja djetetu to i omogućiti prateći njegove interese.

Važnost okružja prilikom čitanja priče djeci važno je za literarnu komunikaciju jer literarna komunikacija u proces čitanja uključuje i djecu, zajedničko prenošenja ideja, emocija i informacija. Glavni je cilj literarne komunikacije izražavanje autorskog stava, stvaranje umjetničkog doživljaja te komunikacija s publikom kreativnom uporabom riječi, simbola i metafora. Literarna vrsta komunikacije otvara vrata za razmišljanje za koje će dijete biti motivirano samo u kvalitetnom okružju. Za djecu je važno da ih ništa ne ometa tijekom čitanja priče kako bi se mogla bolje i lakše koncentrirati na sadržaj, a osim toga važno je da se djeca osjećaju sigurno i udobno te da ostvare emocionalnu vezu s likovima iz priče. Kvalitetno okružje djecu mora poticati na maštu, a lutkice i rekviziti u pričanju priče uvelike će pomoći u tome. Čitanjem u kvalitetnom okružju djeca bolje upoznaju jezik, bogate vokabular, razvijaju vještine razumijevanja i izražavanja, a ono potiče i bliskost te komunikaciju između odraslih i djece. Stvaranje pozitivnog i kvalitetnog okružja za čitanje priča doprinosi učinkovitijoj literarnoj komunikaciji te obogaćuje dječje iskustvo čitanja.

Nadalje, osim važnosti okružja prilikom literarne komunikacije djece i odraslih važno je da odrasli koriste metodičke postupke za pričanje priča o čemu će više govora biti u sljedećem poglavlju.

2.7. METODIČKI POSTUPCI U PRIČANJU PRIČE

Prema Čudina-Obradović (2014), aktivnost pričanja priče može se odvijati pomoću gesta, pričanjem priče po nizu slika, pričanjem priče pomoću stolne predstave, pričanjem priče uz pokret, ozvučene priče, priče iz kovčega te pričanje priče uz pomoć lutki za prste. Sve su to metodički postupci u pričanju priče s djecom rane i predškolske dobi. Uz načine pričanja priče važno je uklopiti i vrednote govorenoga jezika kao što su mimika i gesta, intenzitet, pauza, melodija ili intonacija, tempo, ritam, timbar kako bi čitanje priče djeci bilo što zabavnije i kako bismo interpretativno čitali. U interpretativno čitanje priče potrebno je uložiti puno energije, s mlađom se djecom može puno više afektirati u pričanju priče te samo onaj tko razumije tekst može i interpretativno čitati.

Metodički postupci ključni su za uspješnu literarnu komunikaciju prilikom pričanja priče djeci, a neki su od razloga prilagođavanje uzrastu djece jer će mlađa djeca zahtijevati jednostavniji jezik i kraće priče, dok će se starijoj djeci moći ponuditi složeniji sadržaji. Metodički postupci uključuju interaktivne elemente kao što su postavljanje pitanja i poticanje razgovora o priči.

Razgovor o priči djeci pomaže da bolje razumiju i pamte priču koja se čita. Metodički pristup također može poticati djecu da postavljaju pitanja, analiziraju priču te razvijaju kritičko mišljenje. Osim toga, djeca obraćaju pažnju na rečenice, gramatiku i stil pisanja što doprinosi razvoju jezičnih vještina. Djeca na taj način stječu novo iskustvo čitanja te im navedeni metodički postupci pomažu da bolje razumiju dubinu priče, događaje i osobine likova te da uključe emocije. U sljedećem poglavlju govorit će se nešto više o čitanju, pričanju i stvaranju priče, kao i o važnosti svakodnevnog čitanja i važnosti okruženja prilikom čitanja priče. Također će se spominjati dijaloško čitanje te način na koji se može stvoriti pozitivno i ugodno, a ujedno i kvalitetno čitalačko okružje.

3. ČITANJE I PRIČANJE PRIČE DJECI RANE I PREDŠKOLSKE DOBI

3.1. ČITANJE PRIČE

Čudina-Obradović (2008) navodi kako je čitanje priče jednako važno kao i govor koji nam služi za međusobnu komunikaciju. Kako bi odrasli približili djeci tekst, oni ga djeci čitaju. Čitaju im razne priče prilagođene njihovoj dobi, navodi Peteh (2018). Čitajući priču, odrasli djeci prevode i pretvaraju niz napisanih slova u glasove i glasova u slova te povezuju riječi u rečenice. Važno je da odrasli prilikom čitanja s djecom razviju topao odnos pun ljubavi koji će djecu motivirati za daljnje čitanje priča. Prilikom čitanja odrasla osoba ne bi trebala pratiti samo tekst, već s djecom interaktivno sudjelovati pogledima i praćenjem dječjih odgovora i reakcija te dojmova o priči. Kako navodi Peteh (2018), djeca svoje doživljaje iskazuju reakcijama lica i kretnjama tijela.

Čitanje priča djeci doprinosi njihovu bogaćenju rječnika, mašte i razmišljanja (Peteh, 2018). Također, čitanjem se između čitatelja i djeteta stvara emocionalna veza (Prebeg-Vilke, 1991).

Ako želimo da djeca čuju opise prirode, originalni jezik autora te slikoviti rječnik, trebamo provoditi aktivnost čitanja priče. Sadržaj priče, mjesto pričanja, duljina priče te uporaba sredstava za čitanje priče ovisi o dobi djeteta te se na taj način i mijenja. Čitanje treba biti glasno, jasno i razgovijetno, odgojitelj treba poštovati interpunkcijske znakove prilikom čitanja teksta djeci te koristiti ujednačen tempo. Peteh (2018) tvrdi kako čitanje treba biti pažljivo i aktivno, a ne pasivno čitanje.

Autorica Čudina-Obradović (2008) tvrdi da odrasli tijekom čitanja trebaju biti opušteni i vedri kako bi se aktivnost čitanja odvijala u što pozitivnijoj atmosferi i kako nitko ne bi bio napet ili nervozan. Na taj način dijete će se osjećati ugodnije prilikom čitanja priče i htjet će nastaviti aktivnost i aktivno sudjelovati u njoj te će se kod djeteta javiti sve veća potreba za govorom.

Kako autorica Peteh (2018) dalje navodi, najčešći su klasični pristupi priče djeci, čitanje i pripovijedanje priče.

3.2. *PRIČANJE I PRIPOVIJEDANJE PRIČE*

Pričanje i pripovijedanje bliskoznačnice su te pripovijedanje obuhvaća i pričanje i prepričavanje. Pripovijedanje se smatra složenom jezično-spoznajnom sposobnosti koja na spoznajnome planu zahtijeva strukturiranje priče, to jest stvaranje njezina početka, sredine i kraja, a na jezičnome planu dekonstruiranje jezika i jezično oblikovanje priče, kako navodi Kuvač-Kraljević.

Pričanje, prema autorici Težak (1989), možemo definirati kao živo usmeno izlaganje izgovorenoga sadržaja, a prepričavanje kao usmenu interpretaciju pročitanaoga sadržaja ili onoga što smo čuli.

Veza koja se stvara prilikom pripovijedanja čvršća je nego veza koja se stvara prilikom čitanja priče djeci, kako navodi Peteh (2018).

Prema Velički (2013), osoba koja čita priču ne može se kretati, ni previše skretati pogled na djecu, dok osoba koja prepričava priču tijekom prepričavanja može se kretati, stajati ili sjediti te joj pogled cijelo vrijeme može biti usmjeren prema publici (djeci). Prilikom pripovijedanja osoba može koristiti glas i tijelo kao izraze raspoloženja tijekom prepričavanja priče te unositi osobni dojam i iskustvo.

Prema Peteh (2018) pripovijedanje treba biti glasno, jasno i razumljivo te prilagođeno dobi i skupini djece, ne bi trebalo biti jednolično i dosadno te poput recitiranja. Tekst bi trebao biti logično povezan i razumljiv. Pažnja djece tijekom pričanja priče ovisi o tome na kojoj su udaljenosti odrasla osoba koja čita priču te dijete koje sluša priču. Što su bliže, to je djetetova koncentracija bolja. Također, što je više interakcije s djecom prilikom pričanja priče, sadržaj priče djeci će biti kvalitetnije prenesen. Mlađa djeca puno više sudjeluju u pričanju priče te ju lakše prate i veći je broj interakcija među djecom i među odraslima.

Prema Velički (2013) priču možemo pripovijedati uz pomoć mimika i gesta, a njih nazivamo neverbalnim oblicima komunikacije pri čemu se koristimo znakovima i govorom tijela kako bismo prenijeli određenu poruku. Trebamo obratiti pažnju na to da ne narušimo verbalnu komunikaciju koristeći se neverbalnom, to jest da neverbalnom komunikacijom pratimo sve što smo rekli verbalnom komunikacijom. Pričanje pomoću mimike i geste djeci priču dočara na zanimljiviji i njima bliži način. Djeca tako lakše zamisle neki pojam za koji ranije nisu čula, a u priči se spomenuo. Također, koristeći se mimikom i gestom zadržat ćemo pažnju djece i uvesti ih u čari koje priča pruža.

3.3. *SVAKODNEVNO ČITANJE DJETETU*

Knjige, osim što pružaju izvor znanja, također pružaju izvor uživanja u priči, ljepoti slika i ljepoti riječi. Ako djetetu budemo svakodnevno čitali priče, kod djeteta ćemo razviti naviku i potrebu za čitanjem priče. Najbolje je ono čitanje koje se odvija u zajedništvu i toplini. Preporuča se čitanje priče na način da dijete odgojitelju sjedi u krilu te da zajedno čitaju priču kako bi dijete moglo gledati ilustracije te pratiti tekst prstom zajedno s odgojiteljem. Kada neku priču ponovimo više puta, dijete će neke dijelove već znati napamet te odgojitelj djetetovo znanje može iskoristiti na način da čitaju zajedno i pokazuju tekst prstom gdje se i nalaze riječi koje upravo čitaju. Čitanje priče započinje jednostavnijim sadržajem koji ima jasne ilustracije te jednog ili dva glavna lika. Jako je važno da ozračje prilikom čitanja priče bude pozitivno i ugodno, a da je roditelj ili odgojitelj smiren i opušten te je važno prilikom čitanja koristiti ugodan glas. Dijete će u suprotnom osjećati napetost i žurbu te će čitanje priče doživljavati kao obvezu i neće uživati, nastojat će prekinuti aktivnost čitanja priče. Dijete treba naviknuti na svakodnevno čitanje koje je važno za njegov emotivni, kognitivni i socijalni razvoj te ako se čitanje odvija u pozitivnom ozračju optimalno vrijeme za čitanje priče s djetetom trajat će oko 20 minuta. Ako je moguće bilo bi dobro da se priča čita na istom mjestu i u isto vrijeme što će djetetu dati osjećaj stalnosti i tradicije te osjećaj vremena i organizacije kako navodi Čudina-Obradović (2002).

Kako ističe Čudina-Obradović (2002) „dugotrajnim održavanjem „svetoga običaja“ zajedničkog čitanja s roditeljima dijete će naučiti da je čitanje redovna, svakodnevna aktivnost, koja je važna, korisna i zabavna“.

Svakodnevno čitanje djetetu ima snažnu povezanost s literarnom komunikacijom. Redovito čitanje pomaže u razvoju vokabulara, gramatičkih struktura i razumijevanju jezika što je ujedno i temelj za uspješnu literarnu komunikaciju jer dijete razvija sposobnost izražavanja i razumijevanja jezičnih oblika u tekstovima. Čitanje s djetetom također stvara i priliku za razgovor postavljanjem pitanja poput „što misliš o ovoj priči?“ koja potiču literarnu komunikaciju. Redovitim čitanjem dijete stječe naviku postavljanja pitanja i razmišljanja o priči te razvija kritičko mišljenje i sposobnost analize što su važne komponente literarne komunikacije.

Svakodnevno čitanje djetetu ne razvija samo jezične vještine i potiče ljubav prema knjigama, već stvara i temelj za bogatu literarnu komunikaciju između djeteta i odraslih.

3.4. POTICAJNO ČITANJE

Zajedničko čitanje slikovnice između roditelja ili odgojitelja te djeteta u djetetu razvija ljubav prema čitanju i knjizi te razvija djetetove govorne sposobnosti. Govorne sposobnosti nužan su preduvjet za razvoj predčitačkih i čitačkih sposobnosti (Čudina-Obradović, 2002) te kasnijeg napretka. Brojna istraživanja pokazala su da redovno čitanje djetetu od njegove druge godine života poboljšava djetetov govorni razvoj. Također, kako navodi Čudina-Obradović (2002), učinkovitim čitanjem smatra se ono čitanje u kojemu odgojitelj ili roditelj i dijete zajedno čitaju jer je to oblik aktivnog poučavanja koje se na određeni način odvija i s vremenom mijenja. Neučinkovitim čitanjem smatra se jednostavno čitanje u kojemu su odrasli samo čitači, a dijete slušač. Dijete u ranijim fazama razvoja ne može prepričati sadržaj, ali komentira ilustracije te imenuje predmete koje vidi u slikovnici. Govor se s vremenom sve više razvija te dijete može i samostalno prepričati neki događaj u priči. Poticajno čitanje obuhvaća razgovor u kojemu se izmjenjuju faze čitanja s fazama razgovora o tekstu i ilustracijama, a razgovor postaje sve složeniji i bogatiji.

Načela za poticanje djece na čitanje priča u dijalogu su:

1. Participacijske aktivnosti djeteta korisnije su od pasivnog slušanja (bolje je postavljati djetetu pitanja nego tražiti da tiho sluša ili pokazuje slike)
2. Sadržaj roditeljskog govora mora nadilaziti sam tekst (djetetov govor treba poticati i odgovarati produžavanjem, objašnjavanjem, primjerima, ispravljanjem i pohvalama)

3. Postupno povećavati zahtjeve za samostalnim govorom djece: potrebna je veća samostalnost i složeniji oblici izražavanja (Čudina-Obradović, 2002).

Prema Arnoldu i suradnicima (1994) svakodnevno dijaloško čitanje (najmanje četiri puta tjedno) provodili su roditelji i odgojitelji dvogodišnjeg djeteta u vrtićima iz nepoticajne okoline što je djetetov govorni razvoj poboljšalo nakon četiri tjedna aktivnog provođenja.

3.5. *STVARANJE ČITAČKOG OKRUŽJA*

Dijete se nalazi u ozračju u kojemu sve oponaša i primjećuje. Oponaša roditelje dok čitaju, koriste knjige, uočava kako odrasli razgovaraju o pročitanome te posuđuju knjige iz knjižnice i odnose se prema njima s ljubavlju. Ako je dijete u okružju u kojemu odrasli redovito čitaju i služe se raznim pisanim materijala, lakše će razumjeti važnost i smisao čitanja. Preporuča se da se dijete učlani u knjižnicu ako poželi ponijeti slikovnicu sa sobom, a vrlo su važni i posjeti knjižnicama kako bi djetetu postale bliske i poznate (Čudina-Obradović, 2002).

3.6. *DJETETOV PROSTOR ZA ČITANJE*

Kada dijete upoznamo sa smislom aktivnosti čitanja i pisanog teksta te kada shvati ugodu koju čitanje pruža, dijete će početi zanimati i samostalne čitačke aktivnosti (Čudina-Obradović, 2002). Djetetu je važno omogućiti prostor za čitanje u kojemu će se osjećati ugodno, a važno je opremiti ga udobnim stolicama, jastucima, policama i kutijama u kojima se nalaze slikovnice i knjige, stolićem za pisanje, praznim bijelim papirima, ljepilima, škarama, olovkama, flomasterima te papirima za pisanje pisama i kuvertama u koje će moći staviti pismo. Moguće je postaviti i mali pano na koji će dijete čičak trakom lijepiti razne natpise napisane velikim tiskanim slovima poput SOL, LEDO, NIVEA i raznih drugih, a moći će izložiti i svoje crteže i obavijesti koje je samo izradilo. Kako se dijete bude sve više razvijalo i napredovalo, napredovat će i razvijati se i kutić početnog čitanja tako što će se bogatiti dodavanjem raznih novih materijala poput magnetnih slova, tjestenine, perlica, kockica pomoću kojih će djeca moći razvijati svoje predčitačke vještine (Čudina-Obradović, 2002). Kutić početnog čitanja i pisanja može se upotpuniti i raznim kasetama, radijem, pločama s dječjim pričama te kutijama za dramatizaciju priče i raznim lutkicama (štapnim, ginjol, zijevalicama, lutkicama za prste). Svi ti poticaji omogućit će djeci zabavu te će djeca igrom razvijati govor raznim igrokazima i

međusobnom komunikacijom, a važno je da se i odrasli ponekad uključe u djetetovu igru kako bi uveli neku novu igru ili kako bi ih usmjerili. U kutiću se također mogu odvijati razne govorne igre koje će djetetu pomoći da razvija svoj govor.

Djetetov prostor za čitanje ima važnu ulogu pri uspostavljanju literarne komunikacije i utjecaj na razvoj jezičnih vještina na čiji razvoj utječu čitanje i razgovor o pročitanim. Dijalog o pričama stvara bogatiji vokabular, potiče razumijevanje gramatike te bolje komunikacijske sposobnosti, a utječe i na stvaranje ljubavi prema knjigama i čitanju jer će dijete potaknuti na želju za navedenim. Knjige često nude različite perspektive, priče i teme koje će pomoći djetetu da bolje razumije svijet oko sebe, druge kulture te različite aspekte života. Osim toga, knjiga dijete potiče na dublje razmišljanje, postavlja pitanja o radnji, likovima i moralnim dilemama. Pomoću knjiga dijete razvija empatiju te tako bolje razumije likove i njihove situacije čime razvija socijalne vještine. Zajedničko čitanje odgojitelja i djeteta može biti poseban trenutak povezanosti koji ujedno i jača njihov odnos. Stvaranje poticajnog prostora za čitanje koji potiče literarnu komunikaciju, kao što su razgovori o pročitanim knjigama, postavljanje pitanja i zajedničko čitanje, može imati dubok i trajan utjecaj na djetetov intelektualni i moralni razvoj.

U sljedećem poglavlju govorit će se o razvoju literarne komunikacije te će se pobliže opisati razvoj predčitačkih i predpisačkih vještina kod djece, a nadalje će se govoriti o književnim vrstama koje se najčešće koriste u radu s djecom te će se napomenuti važnost literarne komunikacije u pojedinim književnim vrstama.

4. RAZVOJ LITERARNE KOMUNIKACIJE DJECE RANE I PREDŠKOLSKE DOBI

4.1. RAZVOJ PREDČITAČKIH I PREDPISAČKIH VJEŠTINA

Predčitačke vještine jesu svjesnost djeteta o pisanom jeziku koje se dijele na tri aspekta, a to su funkcija pisanog jezika, tehničke karakteristike pisma te procesi i tehnike čitanja (Čudina-Obradović, 2002).

Rana pismenost djece rane i predškolske dobi obuhvaća sva znanja o čitanju i pisanju koje dijete zna prije nego li samostalno krene čitati i pisati.

Svijest o pisanome jeziku javlja se oko treće godine djetetova života kada dijete ujedno počinje shvaćati funkciju pisanog jezika i njegovo značenje.

Sljedeća razvojna razina javlja se oko pete godine kada dijete razumije značenje dogovorenih karakteristika pisma te tehnike pisma, a tada dijete počinje uočavati razliku u slovima, smjeru pisanja slova, rimu te razumije interpunkciju i da se riječi sastoje od glasova.

Čudina-Obradović (2008) navodi kako između šeste i sedme godine djetetova života, godine pred polazak u školu, dijete grafo-foničko znanje spoznaje kada uviđa dogovorene znakove između slova i glasova.

Eventualne teškoće u čitanju i pisanju možemo predvidjeti već oko treće godine djetetova života na temelju njegovih razvijenih ili nerazvijenih predčitačkih i predpisačkih vještina (Čudina-Obradović, 2002). Roditelji i odgojitelji bi kod djeteta od najranije dobi trebali poticati razvoj predčitačkih i predpisačkih vještina svakodnevnim čitanjem priča, slikovnica, bajki te razgovorom nakon čitanja knjiga.

Trogodišnja djeca mogu prepoznati i pamtiti rimu, četverogodišnja i petogodišnja djeca mogu je prepoznati, mogu pamtiti pjesmice u rimi te prepoznati prvi i zadnji glas u riječi. Šestogodišnjaci i sedmogodišnjaci mogu glasovno raščlanjivati riječi, prepoznavati glasovne igre riječima te aliteraciju, no mogu i razvrstavati riječi prema početnom i završnom glasu te vole jezične igre riječima koje su važne za razvoj predčitačkih vještina.

Kako bismo kod djece kvalitetno razvijali predčitačke vještine (Čudina-Obradović, 2002) važno je stvoriti poticajno okruženje koje će biti čitalački bogato i koje će kod djece pobuđivati svijest o čitanju.

4.2. *NAJČEŠĆE KNJIŽEVNE VRSTE ZA DJECU*

4.2.1. BAJKE

Kako navodi Pintarić (2008), bajku možemo definirati kao jednostavnu proznu vrstu koju prepoznamo prema zbiljskom i nadnaravnom svijetu te sukobima između dobra i zla, čudesnim pretvaranjima i kušnjama te čarobnim i čudesnim predmetima. Drugi je naziv za bajku kraljica priča, a smatra se jednom od najstarijih oblika usmenog stvaralaštva jer polazi od mitološkog poimanja svijeta. Bajka je jedna od posebnih književnih vrsta upravo zbog velikog broja čudesnih i čarobnih predmeta i događanja.

Prema Zalaru (2008), stil pričanja bajke jest jednostavan i lako razumljiv djetetu. Iako bajke imaju različitu tematiku, motive i raspoloženje, autor navodi da sve bajke ipak imaju i neka

zajednička obilježja. Osim ljudskih likova i životinja, u bajkama se javljaju i nadnaravna bića dobra i zla, likovi su jednodimenzionalni, javljaju se česte preobrazbe likova te nema detaljnih opisa vremena i mjesta događanja.

Anić (1994) navodi da bajku možemo definirati kao kratku poetsku priču fantastičnog sadržaja u kojoj se događaju različiti doživljaji realnih i nadrealnih bića. Bajku i njezin sadržaj autor opisuje nestvarno, izmišljeno te ju naziva izmišljotinom.

Hranjec pak ističe kako je struktura bajke izražena egzistencijalnom motivacijom, to jest bajka je prikazana kako prelazi preko svih teškoća i prepreka, a prikazano je i kako dobro uvijek pobijedi zlo. Prisutna je i polarizacija likova: s jedne su strane dobri, a s druge zli likovi koji vladaju u priči. Slušajući bajke, dijete se uglavnom poistovjećuje s dobrim likovima što je i specifično za bajke te se iz tog razloga nazivaju pravim dječjim književnim djelom.

Bajke na različite načine, izravno ili neizravno, utječu na sva područja djetetova razvoja. Dijete razvija finu motoriku oponašajući različite scene iz bajke koristeći se pokretima. Samim time razvija i međusobnu empatiju, izražava svoje osjećaje te razgovorima uviđa i važnost tuđih osjećaja, vidi svijet oko sebe te uviđa probleme na koje nailazi.

Bajke kod djeteta razvijaju govor tako što dijete sluša govor odraslih i pokušava ga oponašati, a na razvoj i njegu čitanja utječe i zajedničko čitanje i razgovor nakon čitanja. Dijete oponaša fraze odraslih i ponavlja ih te služe za samostalno prepričavanje sadržaja priče.

Dijete razvija kritičko i konstruktivno mišljenje tako što razgovara s odraslima i s drugom djecom o problemima na koje nailazi čitajući bajku jer djeca rješavanje problema u bajkama poistovjećuju s rješavanjem problema u realnom životu.

Čudina-Obradović (2002), navodi kako se u bajkama dijete susreće i sa strašnim događajima koji u njemu pobuđuju strah i napetost, no ako je ta napetost vidljiva može se prekinuti čitanje kako bi se napetost smanjila. Zato je važno pratiti djetetove reakcije te isticati kako dobro pobjeđuje zlo jer djeca na taj način uče razliku između dobra i zla te se suočavaju s raznim situacijama zbog čega je važno da osjete sigurnost odrasle osobe koja im čita bajku. Djeca čitajući bajke uče o raznim životnim situacijama, uče o svijetu te poštovanju i prihvaćanju ljudi oko sebe, to jest svoje okoline.

Poznati znanstvenik Einstein jednom je rekao: „Ako želite da djeca budu pametna, čitajte im bajke. Ako želite da budu još pametnija, čitajte im još bajki“.

Bajke su izuzetno važne za literarnu komunikaciju iz više razloga. Često sadrže fantastične svjetove, čarobne likove i nevjerojatne događaje pa čitanje bajki potiče djetetovu maštu i kreativnost jer ih izlaže neobičnim pričama, a uključuju moralne lekcije i životne pouke raznim likovima upoznavajući djecu s njihovim kvalitetama i nekvalitetama.

Osim toga, bajke koriste bogat jezik i arhaične izraze što pomaže u širenju vokabulara i razumijevanju različitih jezičnih stilova. Izazivaju rasprave i diskusije, a dijalog potiče literarnu komunikaciju jer djeca često postavljaju pitanja o radnji, likovima i motivima. Bajke pomažu djeci naučiti izraziti osjećaje te razumjeti emocije. Često su prvi korak prema složenijim književnim djelima te postavljaju temelj za razumijevanje književnih elemenata kao što su likovi, simboli, zaplet i teme.

Ukupno, bajke igraju ključnu ulogu u razvoju djetetovih literarnih vještina i potiču dublje razumijevanje književnosti i svijeta oko tebe.

4.2.2. POEZIJA - malešnice

Poezija je prvi oblik dječje književnosti s kojim se dijete susreće već od najranije dobi prije negoli se susrelo s čitanjem bajki i slikovnica, a prvi oblik dječje poezije s kojim se dijete susreće jesu uspavanke koje mu roditelji pjevaju. Dječja poezija odraslima omogućuje da se povežu s djecom pomoću aktivnosti čitanja te da djeca na taj način stječu nova znanja.

Zalar (2002) navodi kako se dječja poezija razlikuje od poezije za odrasle. Dječja poezija obraća se dječjim doživljajima te je važno da metafore koje su u njoj korištene budu prilagođene djetetu te obuhvaćaju usporedbe koje se tiču njihova okruženja te njihovih interesa. Kako se djeca ne bi plašila ili rastužila prilikom čitanja poezije potrebno je birati sadržaje prikladne njihovoj dobi te razvojnom razdoblju u kojemu se djeca nalaze.

Poezija s kojom se dijete svakodnevno susreće jest pjesma. Dječja je pjesma dio sveukupnog pjesništva, a pjesmu čine motivi i teme koji su djeci poznati i koji ih svakodnevno okružuju.

Čudina-Obradović (2002) navodi kako djeca kojoj se odmalena pjevalo pjesme u rimi imaju puno manje govornih teškoća u budućnosti te su bolje pripremljena za razvoj govora. Djeca vole slušati pjesme zbog njihove pjevljivosti i ritmičnosti, vole se kretati i plesati te kod djeteta pjesma izaziva osmijeh i radost. Sadržaj pjesme za dijete nije toliko važan jer dijete uživa u zvučnosti riječi, a dječja poezija upravo ispunjava djetetovu potrebu za time.

Kada odrasli čitaju poeziju djeci važno je da koriste osjećaje kako bi prenijeli pjesnikove osjećaje te da paze na interpunkcijske znakove prilikom čitanja poezije jer bez poštivanja toga pjesma gubi svoje značenje. Nakon čitanja pjesme s djetetom je važno porazgovarati o pjesmi, o njegovim osjećajima, o poruci koju pjesnik šalje te je li mu se pjesma svidjela.

Kako bismo razvijali navedena razvojna područja, potrebno je izabrati kvalitetne sadržaje koji su prilagođeni djeci određene dobi, navodi Čudina-Obradović, 2002.

U konačnici, poezija obogaćuje literarnu komunikaciju nudeći jedinstven način izražavanja i razmišljanja o svijetu oko nas. Ona potiče dublje razumijevanje jezika, emocija i ljudske prirode te može biti izvor inspiracije i refleksije. Poezija često predstavlja estetski izazov čime potiče ljude da razvijaju interes za književnost i umjetnost općenito.

4.2.3. SLIKOVNICE

Postoji mnogo definicija za slikovnice te tako svaki autor slikovnicu definira drugačije. Slikovnicu možemo definirati kao knjigu s ilustracijama koja je svojim obrazovnim i estetskim sadržajem prilagođena djeci.

Kako navodi Haunstetter (2008), cilj je slikovnice da upozna dijete s likovima te u njemu probudi maštu, potakne kreativnost i prenese doživljaje iz priče. Djeca se uživljavaju u uloge likova iz priča i njihov svijet, a pomoću likova uče te proživljavaju razne emocije zajedno s likovima iz priče.

Prema autorima Martinović i Stričević (2011) slikovnica je slika za sve jer nema pravila koliko osoba mora imati godina da bi čitala slikovnicu, a ona predstavlja prvu knjigu s kojom se dijete susreće od svoje najranije životne dobi. Slikovnica, osim što djeci pruža ugodu, također ima i odgojnu funkciju jer dijete pomoću raznih ilustracija i igara upoznaje svijet umjetnosti i književnosti. Kako bi ispunila svoju odgojnu funkciju, važno je da ilustrator slikovnice ilustracije prilagodi razvojnoj dobi djeteta te njegovoj razvojnoj fazi zbog čega je potrebno da posjeduje znanje iz dječje psihologije.

Centner (2007) navodi kako odrasli imaju vrlo važnu ulogu u odabiru slikovnice za svoje dijete jer trebaju izabrati slikovnicu koja je prilagođena dobi njihova djeteta te djetetovim interesima. Važno je da slikovnica sadrži kvalitetne sadržaje i ilustracije, a važno je znati i odabrati kvalitetnu slikovnicu poznatih autora kako bi odrasli bili sigurni da djeci pružaju kvalitetne i pouzdane sadržaje kojima će poučavati djecu kod kuće i u vrtiću.

Kako navodi Čudina-Obradović (2002), slikovnice koje su pune kiča nisu kvalitetne za gledanje i za čitanje, već su nemaštovite i stereotipne pa je za djecu potrebno birati kvalitetne slikovnice kvalitetnih sadržaja. Kvalitetnom slikovnicom smatra se slikovnica koja je estetski i pedagoški na visokom stupnju razvoja, ona mora sadržavati kvalitetan sadržaj koji je prilagođen dobi djeteta te njegovim razvojnim karakteristikama. Slikovnica mora biti odabrana i prema interesima djeteta te djetetovim sposobnostima. Važno je da ilustracije budu jasne, razumljive i realne slike iz života, moraju biti maštovite kako bi djecu dodatno navela na razvoj mašte koja se krije u njima te ih potaknula na razmišljanje o tekstu. Osim toga, važno je i da budu sigurne za djetetovu upotrebu, odnosno da su rubovi knjige zaobljeni, da je knjiga lagana za rukovanje te da je tekst u njoj tiskan neotrovnim bojama (Čudina-Obradović, 2002).

Slikovnica je ključna za uspostavu literarne komunikacije kod djece jer djeca komuniciraju pomoću slikovnice; komuniciraju s autorom, knjigom te pripovjedačem. U slikovnicama se dijete susreće s autorovim stilom pisanja, kao i njegovim izborom riječi i rečenica u tekstu te se upoznaje s likovima, simbolima, metaforama te uočava napetost radnje. Dijete na taj način saznaje autorova razmišljanja i ideje te ih pokušava razumjeti i primijeniti u vlastitu životu. Slikovnica dijete potiče na razmišljanje i promišljanje o životu, o razlici između dobra i zla te ga uči moralnosti i društvenim vrijednostima.

U narednome dijelu spomenut će se kamišibaj slikovnica kao način pripovijedanja priče djeci u kojemu su uključene obje strane u proces pričanja priče. Nadalje, govorit će se o sličnostima i razlikama između slikovnice i kamišibaja.

5. KAMIŠIBAJ

5.1. KAMIŠIBAJ – NAČIN PRIPOVIJEDANJA PRIČE

„Kamishibai“ (literarno „papirnato kazalište“; kami=papir, shibai=igrati, gluma) tradicionalan je način japanskog pripovijedanja priče djeci (Sirotić, 2017).

Kamišibaj slikovnica sastoji se od ilustracija i butaja (male drvene kutije u koju se umeću slike prilikom pripovijedanja priče; ima okvir, vratašca i prostor za slike ili ilustracije). Butaj je okvir kojeg su pripovjedači vozili na biciklu, a služi kao malo kazalište ili pozornica pomoću koje se izvodi kamišibaj priča. S prednje strane butaja nalazi se ilustraciju koju vidi publika, dok se sa stražnje strane nalazi tekst koji pripovjedaču služi kao mali podsjetnik u pričanju priče te taj

tekst prati ilustracije koje se prikazuju s prednje strane butaja. Kartice na kojima se nalaze ilustracije već su razvrstane u butaj radi lakšeg snalaženja pripovjedača, a iste te ilustracije dodaju poseban dramatičan efekt pričanju priče te zadržavaju pažnju i motiviraju slušatelje priče.

Slika 2: Kamišibaj slikovnica; izvor: Školska knjiga.hr

Hiošigi označava par drvenih palica, odnosno instrument kojim kada pripovjedač lupi nekoliko puta daje znak da je vrijeme za kamišibaj priču te na taj način dozove znatiželjnu publiku. U novije vrijeme hiošigi palice izbor su svakog pripovjedača i više nisu pravilo kao nekada.

Kamišibaj priča sastoji se od dvanaest do šesnaest kartica s jednostavnim ilustracijama koje pripovjedaču služe za pričanje priče. Ilustracije pripovjedaču služe da prate tekst, a izvlače se i izmjenjuju brzinom koju odredi pripovjedač, to jest dinamikom koju nameće određeni dio priče.

Pripovjedača smatramo glavnim pokretačem priče, zbog njega se redoslijed slika izmjenjuje i zbog toga možemo reći da je kamišibaj kazalište, odnosno izvedbena umjetnost. Način na koji pripovjedač pripovijeda priču ovisi o dramatizaciji i metodičkim postupcima pričanja priče te je uvijek jedinstven. Kako bi priča bila zanimljiva i privlačna publici, važno je da su ilustracije privlačne na način da su šarolike i vesele (Kamišibaj za djecu, 2010 prema Sirotić, 2017).

8.2. VRSTE KAMIŠIBAJA U PROŠLOSTI

a) *Gaitô kamishibai* (ulični kamišibaj)

Ulični pripovjedači su najčešće bili amateri kojima je bio potreban novac. Za ovaj posao trebali su bicikl, slatkiše te butaj u koji su stavljali ilustracije koje su sami oslikavali. Potrebno im je bilo samo malo smisla za pričanje priča kako bi zabavili svoju publiku koja su najčešće bila djeca. Ulični su pripovjedači putovali iz sela u selo, a svoj su dolazak najavljujivali lupanjem drvenim štapićima te su tako okupljali publiku, najčešće djecu, za prepričavanje kamišibaj slikovnice. Pripovjedači su najprije djeci podijelili slatkiše koje su nosili sobom, a djeca su kao nagradu dobila predstavu koja je bila prilagođena njihovoj dobi. Cilj uličnih pripovjedača bio je zabaviti djecu, zaraditi novac te si zabavnom izvedbom osigurati i sutrašnji nastup. Imali su veliku slobodu u dramatizaciji te su mijenjali priče onako kako im je odgovaralo, a priče nisu zapisivali već su ih pričali napamet.

b) *Kyôiku kamishibai* (tiskani ili obrazovni kamišibaj)

Tiskani ili obrazovni kamišibaj u prošlosti se odnosio na kršćansku vjeru te su teme bile religijske. Svaka tema koja na neki način može obrazovati publiku ili sadrži neku poruku pripadala je ovom obliku kamišibaj slikovnice. Cilj je tiskane ili obrazovne kamišibaj slikovnice bio educirati publiku te prenijeti određenu poruku. Razlika između tiskane ili obrazovne kamišibaj slikovnice i ulične kamišibaj slikovnice je ta što su tiskane ili obrazovne kamišibaj slikovnice bile stilski oblikovane, a ulične kamišibaj slikovnice nisu te su ih izvodili amateri, navodi McGowan, 2010; prema Sirotić, 2017.

6. KAMIŠIBAJ U ODGOJNO-OBRAZOVNOM PROCESU

Prema Sirotić (2017), kamišibaj slikovnica ima važnu ulogu u obrazovanju djece rane i predškolske dobi jer je vrlo zanimljivo i djeci privlačno didaktičko sredstvo. Djeca su vrlo znatiželjna te vole isprobavati nove stvari, a kamišibaj je tehnika s kojom bi se djeca trebala upoznati upravo zbog njene jedinstvenosti i različitosti. Kamišibaj nije obična slikovnica s kojom su se djeca ranije već susretala, kamišibaj je potpuno nova tehnika i djeci vrlo primamljiva jer mogu umetati slike i izmjenjivati ih kada oni to žele. To je umjetnost koja pridonosi razvoju socijalnih kompetencija te emocionalnom i intelektualnom razvoju.

Kamišibaj sadrži jednostavne ilustracije za razliku od ostalih slikovnica i ilustracija s kojima se djeca svakodnevno susreću. Upravo zbog svoje jedinstvenosti, kamišibaj „nedovršenim“, jednostavnim ilustracijama djecu potiče na maštu te na mogućnost samostalnog stvaranja slike o sadržaju koji čuje od pripovjedača. Na taj način djeca slušaju priču pomoću slika čime produžuju pažnju te pamte priču uz već prepoznatljive elemente sa slika koje su vidjeli.

Kamišibaj slikovnica idealna je tehnika za rad s djecom, a cilj joj je poticati djecu na međusobnu interakciju, razmišljanje i komunikaciju te buđenje mašte.

Pripovjedač u kamišibaj slikovnici svojim načinom pričanja kamišibaj priče i otvorenošću djecu poziva na sudjelovanje u priči, a na taj način djeca lakše pamte sadržaj neke priče te im je pažnja cijelo vrijeme usmjerena na pričanje priče i tijek događaja u priči.

Kamišibaj je spoj više umjetnosti i može služiti kao sredstvo približavanja drugim oblicima i vrstama umjetnosti kao što su strip, film, likovna umjetnost, poezija, dramska umjetnost... Upravo takve aktivnosti stvaraju mogućnosti za razne tematske radionice u odgojno-obrazovnim skupinama raznih uzrasta.

6.1. USPOREDBA KAMIŠIBAJA I SLIKOVNICE

Sličnost dvije navedene forme nalazimo u tome što sadržaj mora biti prilagođen djeci kojoj se sadržaj predstavlja. Obje se vrste koriste ilustracijama, ali svaka ilustracija nosi nešto svoje. U oba slučaja ilustracije djeci pomažu razumjeti tekst i sadržaj teksta te značenje onoga što im odrasli čitaju.

Razlike između dvije navedene vrste jesu te da se kamišibaj izvodi, a slikovnica se samo čita. Kamišibaj je dio kazališne umjetnosti te je primjeren za uživanje kako pripovjedača, tako i publike. Slikovnica se za razliku od kamišibaja može čitati i samostalno i u grupi, dok se kamišibaj može izvoditi samo u grupi jer je potrebno najmanje dvoje ljudi za izvođenje kamišibaja, a to su pripovjedač i slušatelj.

Društvo Kamišibaj (2010) navodi kako je kamišibaj priča pisana jednostavnim dijalogom kao i njegova izvedba koju nadopunjuju pojedinosti i krase ju. U slikovnici je tekst također napisan na jednostavan način, jednostavnim i djetetu razumljivim i čitkim tekstom, a može biti napisan u stihovima, rečenicama i kratkim izrazima. Još jedna razlika između kamišibaja i slikovnice je ta da je u slikovnici tekst napisan pored ilustracije, dok je u kamišibaju napisan iza ilustracije i

vidljiv je samo izvođaču, to jest pripovjedaču. Kamišibaj ima veću slobodu pri odabiru tehnike pripovijedanja pa izvođač može manipulirati izvedbom te ju prilagoditi publici čime izvedbi može pridodati još veći značaj.

Ilustracije i u slikovnici i u kamišibaju služe da bi nadopunile onaj dio koji tekst ne može nadopuniti i prikazati. Ilustracija u slikovnici ima u svim kutovima i na obje stranice te ih je više nego u kamišibaju u kojemu je samo jedna ilustracija centrirana i kadrirana u butaju, a upravo to zadržava djetetovu pažnju. Na taj način djeca shvaćaju što je najvažnije za trenutak o kojemu pripovjedač pripovijeda. Takav položaj ilustracije, u butaju, održava pažnju djece te pojačava radnju priče.

6.2. IZVOĐENJE KAMIŠIBAJA I ČITANJE SLIKOVNICE U VRTIĆU

Slikovnicom i kamišibajem djeci se prenose razne informacije te životne vrijednosti. Iako imaju sličnih i zajedničkih obilježja, svaka od dvije navedene vrste ima svoje čari izvođenja te značajki.

Čitanjem slikovnice s odraslima dijete ima potpuni uvid u funkcioniranje čitanja priče. Dijete ima mogućnost listati stranice knjige, upoznati se s naslovnom i stražnjom stranom, ilustracijama, može opipati knjigu te proučavati sadržaj koji knjiga pruža, razgovarati o knjizi, vraćati se na prethodnike stranice knjige kada god poželi te postavljati pitanja. Postupnim okretanjem stranica knjige dijete ulazi u svijet priče.

Kamišibaj je za razliku od slikovnice prikazan kao kratki film u kojemu se ilustracije dinamično mijenjaju ovisno o brzini kretnje izvođača te djeca nemaju nikakav utjecaj kao što ga imaju u slikovnici. Iako se djeca nalaze ispred izvođača kamišibaj priče, zbog ritmičnog mijenjanja slika i posebne atmosfere djeca su uključena u priču te je njihova interakcija na vrhuncu.

Djeca su vrlo radoznala i vole istraživati, a kamišibaj slikovnica im to pruža te ih svojim pristupom očarava jer predstavlja nešto drugačije s čime se ranije nisu susretali.

Većina djece predškolskog uzrasta još uvijek ne zna čitati pa je njihova pažnja u obje izvedbe usmjerena na ilustracije, a tekst koji pripovjedač pripovijeda ili čita samo dodaje važnost cjelokupnoj izvedbi.

Prilikom kamišibaj izvedbe izvođač kartice s ilustracijama u nekim trenutcima izmjenjuje jako brzo tako da ih djeca vide svega nekoliko sekundi zbog čega moraju biti dobro koncentrirana na ono što vide i slušaju.

Kartice s ilustracijama postavljene u butaj izvlače se s desne strane na lijevu s gledišta publike. Tamaki (2005) tvrdi da se radnja cijelo vrijeme kreće u istom smjeru te stvara osjećaj kontinuiteta i kretanja među slikama. Osjećaj iščekivanja izmjena ilustracija kod publike pobuđuje napetost te su više usredotočeni na sadržaj priče

Kamišibaj slikovnica važna je za uspostavu literarne komunikacije jer prilikom izvođenja kamišibaj priče djeca aktivno sudjeluju u pričanju priče komunicirajući zajedno s pripovjedačem čime je uočljiva veza između publike i pripovjedača. Dijete se mijenjanjem slika u butaju susreće s jednim novim iskustvom koje mu pruža osjećaj da i ono samo pridonosi pričanju priče, a literarnu komunikaciju ostvaruje tako što komunicira s književnoumjetničkim djelima te pridonosi interpretaciji knjige dodavanjem novih ideja i mišljenja. Kamišibaj je važan zbog neposredne komunikacije između pripovjedača i slušatelja jer su obje strane uključene u proces pričanja priče.

U sljedećem poglavlju govorit će se o provedenim aktivnostima, to jest primjerima iz metodičke prakse. Najprije će biti spomenuta aktivnost pričanja priče iz kutije, nadalje će se spominjati aktivnost procesa stvaranja priče s djecom te će na kraju biti opisana provedena radionica izrade knjige za djecu zajedno s roditeljima. Konačno, bit će opisani zaključci doneseni na temelju literature te zaključci o provedenim primjerima s prakse.

7. PRIMJERI METODIČKE PRAKSE

7.1. AKTIVNOST PRIČANJA PRIČE

Aktivnost pričanja priče provela sam 5. travnja 2023. godine u dječjem vrtiću „Petrinjčica“, u skupini „Leptirići“ koju čine djeca od šest godina koja su jako motivirana za rad i vole sudjelovati u aktivnostima koje studentice za njih pripreme. Moja aktivnost bila je priča iz kutije o temi „Snjeguljica i sedam patuljaka“. Djeci sam priču ispričala pomoću šarene kutije koju sam izradila te pomoću lutkica i raznih rekvizita. Čim sam ušla u sobu s kutijom u rukama, djeca su se odmah zainteresirala i znala su da ih čeka pričanje priče. Donijeli su stolice i sjeli te pozorno čekali priču dok sam na stol postavljala kutiju i sve potrebne rekvizite. Priču sam

ispričala pomoću izrađenih lutkica. Izradila sam lutkice Snjeguljice, princa, maćehe, sedam patuljaka, konja, lovca te ostale rekvizite kao što su drvo, ogledalce, trava, postelja od cvijeća, vagoni, jabuka. Kako bi se aktivnost pričanja priče odvijala u što boljoj i ugodnijoj atmosferi, pustila sam pozadinske skladbe. Priču sam započela tako što se u pozadini čuo Snjeguljičin nježni glas dok je pjevala šumskim životinjama, a zatim se čula pjesma vrijednih patuljaka. Kada se radnja zakomplicirala te je vještica začarala otrovnu jabuku, u pozadini se čula napeta glazba. Pustila sam i tužnu glazbu kada se održavao posljednji pozdrav za Snjeguljicu i na kraju, sretnu glazbu kako bih naglasila sretan završetak. Djeca su vrlo aktivno slušala priču te su djelovala vrlo zainteresirano što se na kraju i pokazalo jer kada sam završila sa pričanjem priče djeca su odmah došla do moga stola te uzela lutkice i prepričavala priču baš onim redoslijedom kako je priča tekla. Zapamtili su baš svaki detalj te su si međusobno podijelili uloge likova. Nakon aktivnosti pričanja priče postavila sam djeci poticaje na stolove, a najviše im se sviđjelo ukrašavanje vlastita ogledalca te stvaranje čarobne jabuke u čarobnom kutiću koji je bio ukrašen raznim šljokicama. Izabrala sam priču „Snjeguljica i sedam patuljaka“ jer smatram da je ta priča već svima poznata te da djeca znaju njezin sadržaj, a smatram i da je priča vrlo poučna i prilagođena dobi djece u skupini „Leptirići“. Slušajući priču djeca su naučila razliku između dobrih i zlih likova te da u životu nije dobro zavidjeti drugima jer će ih njihova zavist koštati. Također su naučili da nije lijepo drugima željeti zlo i raditi im iza leđa jer će na kraju biti nesretni.

Tijekom aktivnosti pričanja priče, literarna je komunikacija uspostavljena jer je djeci uspješno prenesena poruka sadržaja književnog djela. Djeca su tijekom vlastite izvedbe priče pomoću lutkica uspješno prikazala osobine dobrih i zlih likova te su uočila poželjna i nepoželjna ponašanja u društvu. Razumjela su uloge likova, zaplet i vrhunac radnje te su to uspješno primijenila u svom igrokazu. Obogatila su svoje razmišljanje te stekla još jedno novo iskustvo.

Slika 3: Izrada ogledalca

Slika 4: Ukrašena ogledalca

Slika 5: Priprema čarobne jabuke za Snjeguljicu

Slika 6: Scene iz priče „Snjeguljica i sedam patuljaka“; lutkice, kutija, rekviziti

Slika 7: Slikovnica "Snjeguljica i sedam patuljaka" (1812); autor: braća Jacob i Wilhelm Grimm; ilustrator: Gustave Doré

7.2. AKTIVNOST STVARANJA PRIČE

Aktivnost stvaranja priče također sam provela u dječjem vrtiću „Petrinčica“, 26. travnja 2023. godine u skupini „Leptirići“. Tema aktivnosti stvaranja priče bila je „Pronađi put do medinog brloga“. Djecu sam uvela u temu pročitavši im zagonetku o medu nakon čega su morali pogoditi o kome se radi: djeca su odmah pogodila te sam im nakon toga pročitala kratku poruku koju je medo za njih ostavio u kojoj je pisalo da se izgubio iz brloga te da bi želio da mu djeca pomognu naći put do kuće prateći kartu koja se nalazi u kovčegu. Kako bih djecu dodatno zainteresirala, donijela sam jednog malog i jednog velikog medu. Djeca su najprije pronašla kartu te krenula u pustolovinu gdje su ih putem čekali rekviziti kao što su medine uši, dalekozori kako bi mogli pratiti koliko im još treba do brloga te prsluci da se osjećaju kao pravi mali istraživači. Zatim su došli do trave u kojoj su morali pronaći ključ pa sam im postavljala pitanja što vide oko sebe, gdje idemo, što misle za što će nam služiti ključ... Prošli smo kroz duge lijane izrađene od raznih nijansi zelenih boja, razgrnuli smo ih rukama te hodali na prstima jedan iza drugoga kako bismo pronašli rijeku. Dolazimo do rijeke izrađene od plavih vreća za smeće u kojoj su se nalazile ribice te kamenje po kojemu smo hodali jedan iza drugoga. Kada smo prešli rijeku, stigli smo do kućice u kojoj su se nalazili razni materijali kao što su košuljica za medu, budilica, češalj, slikovnice, slike. S djecom sam komentirala odakle sve te stvari u kućici, čija je to kućica i za koga su te stvari, a djeca su davala razne odgovore i na taj smo način stvarali priču. Zatim

smo došli do šarenog cvijeća izrađenog od papira između kojega su djeca morala proći, ali nisu hodala po cvijeću jer sam im napomenula da moramo čuvati našu prirodu s čime su djeca već bila dobro upoznata. Došavši do košnice, pčela i staklenke s medom i žlicom za med, djeca su zaključila da je to med za medvjedića kojem su pomagali pronaći brlog te su ga njime hranili. Pronalazimo medine tragove po kojima smo hodali četveronoške i zatim dolazimo do posljednje stanice, medina brloga. U brlogu pronalazimo medinu majku, velikog medvjeda te naša pustolovina završava.

Djeci se aktivnost jako sviđjala jer se odvijala kroz spontanu igru i njihov razgovor. Djeca su se svaki put iznova vraćala na stanice i pronalazila ih na karti, igrala su se u brlogu koji sam izradila od velike kartonske kutije i glumila su da su oni medvjedi, a igrala su se kod lijana i kod košnice s medom. Aktivnost je prošla vrlo uspješno te u vrlo pozitivnom ozračju u kojemu su sva djeca vrlo rado sudjelovala i bila zainteresirana za ono što će se sljedeće dogoditi. Nakon glavne aktivnosti, postavila sam djeci poticaje na stolove kao što su križić-kružić s likovima mede i pčele, izrađivali su otisak medine šape s temperama, slikopriču koju su djeca najprije sakrila, pronašla sve dijelove, složila redosljed koji ona misle da je pravilan nakon čega su ispričala što vide na slikama slaganjem sličica lijepljenjem čičkom na pano kako bi nastala priča, pritom dajući i osobine medu. S djecom sam za kraj provela tri igre s pjevanjem na temu mede i pčela, a to su „Leti pčela malena“, „Medo bere jagode“ i „Medo i djeca“. Kako bi izvedba igara s pjevanjem bila što zanimljivija, ponijela sam klavijature i odsvirala im navedene pjesmice.

Slika 8: Stvaranje priče (1. dio)

Slika 9: Stvaranje priče (2. dio)

7.3. RADIONICA „IZRADA DIDAKTIČKE SLIKOVNICE ZA DJECU JASLIČKE DOBI“

Dana 23. ožujka 2023. godine sudjelovala sam u radionici „Izrada slikovnice za dijete“. Radionica se održala u dječjem vrtiću „Petrinčica“, u objektu Slap. U radionici izrade slikovnice za dijete sudjelovalo je nekoliko studentica, roditelji djece iz skupine „Kornjačice“ i odgojiteljice skupine „Kornjačice“. Radionica je započela u 18:00 sati. Atmosfera je bila vrlo ugodna te sam stekla novo iskustvo, a to je suradnja s roditeljima. Drago mi je što sam se uključila u radionicu, pridonijela svojim radom te naučila nešto novo. Svatko je od nas donio nešto od materijala kao što su škare, kolaž-papir, ljepilo, filc-papir, flomasteri, tempere, kistovi, palete, ukrasi, kartoni... Svi zajedno skupili smo materijale i izrađivali smo didaktičku slikovnicu za djecu iz skupine „Kornjačice“. To su djeca od navršene 2 godine života, a tema didaktičke slikovnice bila je „Mala farma“. Stranice slikovnice bile su kartonske ploče čiju smo pozadinu oslikali temperama. Na svakoj stranici nalazio se jedan zadatak koji je kod djece poticao razvoj fine motorike, razvoj govora te razvoj logičnog razmišljanja. U slikovnici „Mala farma“ nalazile su se razne životinje poput ovčica, vuka, zeke, mačke, pilića, psa, miša, a nalazio se i ljudski lik farmera te traktor. Još jedan od motiva u slikovnici jesu voće i povrće. Djeca mogu prebacivati predmete na određeno mjesto pomoću čičak trake čime će razvijati finu motoriku prstiju i šake. Također, kroz cijelu slikovnicu, dijete će razvijati svoj govor imenovanjem predmeta i bića s određene stranice, a moći će oponašati kako se određena životinja glasa i što jede. Smatram da je ova radionica vrlo korisna, kako za nas studentice, tako za odgojiteljice i roditelje te posebno za djecu. Od velike je važnosti njegovati suradnju između roditelja i odgojitelja kako bi zajedno doprinijeli razvoju djeteta na svim razvojnim područjima.

Izrada didaktičke slikovnice za djecu ima ključnu ulogu u literarnoj komunikaciji iz nekoliko razloga, a to su vizualna privlačnost, razvijanje jezičnih vještina, razumijevanje naracije, vizualna pismenost, poticanje mašte, poticanje razgovora i rasprave te oblikovanje čitalačkih navika. Dakle, slikovnice kombiniraju tekst i ilustracije što čini priču privlačnijom i djeci pomaže da se bolje povežu s pričom. Čitanjem slikovnica djeca su izložena bogatom jeziku i novim riječima što potiče razvoj njihovih jezičnih vještina. Slikovnice imaju jasnu naraciju koja djeci pomaže razumjeti osnovne koncepte poput početka, sredine i kraja priče. Ilustracije u slikovnicama pomažu razvijanju vizualne pismenosti što je ujedno i važna komponenta ukupnog literarnog razumijevanja. Slikovnice često sadrže fantastične svjetove i likove koji potiču maštovitost i kreativnost kod djece. Čitanjem slikovnica djeca su često motivirana za razgovor i raspravu s odraslima, a to doprinosi boljem razumijevanju teksta i promicanju

komunikacijskih vještina. Rani kontakt s knjigama i slikovnicama može potaknuti ljubav prema čitanju i stvarati čitalačke navike koje će trajati cijeli život. Ukratko, izrada didaktičkih slikovnica igra ključnu ulogu u razvoju literarne komunikacije kod djece, potičući njihovu jezičnu, vizualnu i maštovitu pismenost te potiče ljubav prema knjigama i čitanju.

Slika 10: Didaktička slikovnica "Mala farma"

Slika 11: Izrada didaktičke slikovnice "Mala farma"

7.4. PRIMJER AKTIVNOSTI KAMIŠIBAJ SLIKOVNICE

Za primjer aktivnosti kamišibaj slikovnice odabrala bih priču „Tri prašćića“ autora Jacoba i Wilhelma Grimma jer smatram da je vrlo edukativna i poučna za djecu, a osim toga svoj je djeci vrlo dobro i poznata. Aktivnost bih provela sa skupinom djece od pet do šest godina jer smatram da bi djeca te dobne skupine razumjela pouke koje priča krije u sebi, a Tri prašćića knjiga je u kojoj se krije puno pouka. Glavna pouka ove priče jest ta da djeca uvijek trebaju slušati majku jer majka zna što je najbolje za njih. Također je pouka ta da se ne smijemo rugati drugima jer će nam se isto vratiti, da ne smijemo biti lijeni i površni te da ne smijemo biti lakovjermi. Tri prašćića priča je koja govori o tri prašćića koja su gradila kuće od slame, drveta i kamena te o njihovoj borbi sa zločestim vukom. Na kraju priče saznaje se jesu li prašćići uspjeli nadmudriti vuka i poslušati najstarijeg brata.

S obzirom na to da je kamišibaj djeci vrlo nepoznat, donošenjem kamišibaj slikovnice u skupinu djeci bih najprije pokazala butaj te bih im ispričala malo o njemu. Upoznala bih ih s pojmom butaj, hiošigi palicama te bih im pokazala gdje se umeću ilustracije koje se izmjenjuju, a ispričala bih i kako se kamišibaj koristio u prošlosti te kako su djeca vrlo radosno sudjelovala jer su znala da će nakon priče dobiti bombone.

Aktivnost bih provela tako što bih okupila djecu oko stola, a na stol bih postavila kamišibaj slikovnicu izrađenu od butaja i ilustracija na čijoj bi se stražnjoj strani nalazio tekst. Najprije bih djeci rekla koju ću im priču ispričati te bih ih pitala što znaju o toj priči. Nakon kratkog razgovora koji bi djecu motivirao započela bih priču tako što bih jednom djetetu dala da lupi s hiošigi palicama nekoliko puta, a kada bih zadobila njihovu pažnju krenula bih pričati. Izvlačila bih kartice s ilustracijama s desne na lijevu stranu te bih povremeno mijenjala ritam izvlačenja kartica kako bi djeca znala prepoznati napete trenutke. Tijekom pričanja priče koristila bih vrednote govorenog jezika kako bih svoje pričanje priče učinila što zanimljivijim i privlačnijim djeci. Pokušala bih što više usmjeriti pogled k djeci kako bih uključila i njih u sudjelovanje u pričanju priče. Na kraju bih zatvorila vrata butaja te pričala s djecom o pročitanome.

Smatram da bi djeci ova izvedba bila vrlo zanimljiva upravo zbog toga jer pruža novo iskustvo i u djeci budi nove ideje. Osim toga, tijekom izvedbe dolazi do raznih interakcija između izvoditelja kamišibaja i publike (djece).

Literarna komunikacija od ključne je važnosti za kamišibaj slikovnicu jer pomaže u prenošenju priče i pouke publici na efektivan način. Kamišibaj je japanska forma pričanja priče uz pomoć ilustracija koje se postepeno otkrivaju, a tekst se čita naglas. Literarna je komunikacija važna u

ovoj vrsti slikovnice zbog teksta u kamišbaju koji je ključan za razvoj priče. On opisuje radnju, dijaloge i karaktere, omogućavajući publici da se bolje poveže s pričom. Riječi u tekstu mogu izražavati emocije likova, dodajući priči dubinu. Tekst pomaže u razjašnjenju radnje i konteksta čineći priču jasnijom publici, posebno djeci. Osim navedenoga, kamišibaj slikovnice mogu biti edukativne za djecu pomažući im da razvijaju svoje čitalačke vještine i povežu riječi s ilustracijama.

Slika 12: Kamišibaj slikovnica "Tri praščića"

8. ZAKLJUČAK

Dijete u ranom i predškolskom razdoblju svoga života uči komunicirati s drugima te na taj način razvija svoj govor. Kako bi dijete od najranije dobi pravilno razvijalo govor, potrebno je da odrasta u okolini koja se služi pravilnim govorom, a tu okolinu čine roditelji i odgojitelji koji bi trebali biti uzor djetetu.

Osim govora, razvijaju se i ostala razvojna područja s naglaskom na emocionalni, socijalni i tjelesni razvoj. Djetetu je preporučljivo svakodnevno čitati priče jer ga uče vrijednostima života, razvijaju empatiju i suosjećanje s likovima, a uz pomoć priče razvija i svoj vokabular slušajući odrasle kako mu čita. Kako bi dijete zavoljelo čitanje i razvilo ljubav prema knjizi, važno je da se aktivnosti čitanja odvijaju u pozitivnom ozračju i ugodnoj atmosferi. Kako bismo postigli ugodnu atmosferu tijekom čitanja možemo lagano prigušiti svjetlo, upaliti svijeću, pustiti umirujuće pjesme na radiju u pozadini te sjediti na udobnim foteljama. Također, prilikom pričanja priča djeci, važno je da odrasli koriste vrednote govorenoga jezika te metodičke postupke pričanja priče kako bi djecu dodatno zainteresirali i motivirali da odslušaju priču do kraja te da sudjeluju u pričanju priče.

Važno je da djeca, osim što slušaju priče, u njima i sudjeluju na način da odrasli koriste dijaloško čitanje priča uključujući dijete u priču na način da mu postavljaju pitanja o sadržaju (Čudina-Obradović, 2002).

Kako bi se dijete osjećalo ugodno dok govori pred skupinom jako je važno poticati djetetov govor nadopunjujući njegov odgovor novim informacijama koje će dijete odmah moći oponašati, a je također važno ohrabrivati i pohvaljivati dijete jer je dijete u starijoj dobi osjetljivije na moguće poruge ili kritike koje mu upućuju vršnjaci i odrasli.

Literarna komunikacija ima iznimno važnu ulogu u djetetovu govorno-jezičnom i komunikacijskom razvoju jer čitanje knjiga i priča izgrađuje bogat vokabular kod djece te im omogućuje učenje novih riječi i izraza, kao i bolje razumijevanje njihova značenja. Osim toga, literarna komunikacija djeci pomaže razumjeti strukturu jezika i gramatička pravila te pomaže u razvoju gramatičkih vještina. Također potiče njihovu sposobnost razumijevanja priče i povezivanja događaja, razumijevanje emocija te potiče razvoj mašte i kreativnosti. Čitanje zajedno s roditeljima i odgojiteljima može jačati emocionalnu povezanost te poticati pozitivan odnos prema učenju. U cjelini, literarna komunikacija pruža bogato iskustvo koje obogaćuje djetetov jezični i komunikacijski razvoj, pomažući mu da postane vještiji govornik, bolji slušatelj i aktivan sudionik u komunikaciji.

Provođenjem spomenutih aktivnosti vidljivo je da su djeca zainteresiranija ako su i sama uključena u interakciju te zajedničko stvaralaštvo. Također, djeca se uključivanjem samoinicijativno odlučuju za stvaranje vlastite priče inspirirane zadanom temom. Navedenim aktivnostima pričanja i stvaranja priče djeca su pokazala svoju motiviranost aktivnom uključenosti te ideje i maštovitost prilikom samostalnog pričanja priče te zajedničkog stvaranja priče. Djeca su dolazila do raznih zaključaka, opisivala su što vide te su opisivala osobine likova. Odličnom improvizacijom pokazala su kako su zapamtila određene fraze poput „Ogledalce, ogledalce, najljepši na svijetu tko je?“. Nameću se razni zaključci, a neki od njih su da je djeci najlakše pričati priču ako imaju dovoljno rekvizita koji će ih poticati, lakše im je sudjelovati u aktivnostima ako je atmosfera opuštena i djeluje kao igra kao što je bilo u aktivnosti stvaranja priče. Djeca su se potpuno uživjela u uloge likova te događaje.

Tijekom kamišibaj izvedbe djeca su u potpunosti okružena ilustracijama i pričom. U trenutku izvođenja priče pripovjedač pomaže djeci zadržati usmjerenost uključujući djecu u pričanje priče. Kamišibaj kod djece budi maštu, potiče ih na kreativnost te izražavanje vlastitih ideja, daje djeci mogućnost da izraze svoje emocije i ideje u bilo kojem trenutku te je od velike važnosti za razvoj literarne komunikacije zbog svoga načina izvođenja priče.

Od ključne je važnosti njegovati literarnu komunikaciju kod djece od najranije dobi kako bi djeca zavoljela knjige i stekla potrebu i naviku za čitanjem jer čitanje kod djece, osim što razvija govor, također ih uči moralnim i društvenim vrijednostima te empatiji. Važno je da se dijete razvija na svim razvojnim područjima, a uloga je odraslih da pokažu pravi put njihovom razvoju.

9. LITERATURA

1. Andrešić, D. et al. (2009): Najčešći poremećaji jezično-govorne komunikacije djece predškolske dobi : priručnik za roditelje, odgojitelje, pedijatre i sve koji prate razvoj djece, Hrvatsko logopedsko društvo, Sekcija predškolskih logopeda Grada Zagreba, Zagreb, Gradski ured za obrazovanje, kulturu i sport, Sektor za predškolski odgoj.
2. Anić, Vladimir. (1994). Rječnik hrvatskoga jezika. Novi liber. Zagreb.
3. Brajša, P. (1994). Pedagoška komunikologija: razgovor, problemi i konflikti u školi. Zagreb: Školska knjiga.
4. Centner, S. (2007). Kako zavoljeti knjigu i čitanje. Đakovo: Tempo d.o.o
5. Čorak, S. (2019). Komunikacija između djeteta i odgojitelja u predškolskoj ustanovi. Dostupno na: [Komunikacija između djeteta i odgojitelja u predškolskoj ustanovi | Digitalni repozitorij Sveučilišta Jurja Dobrile u Puli \(unipu.hr\)](#)
6. Čudina-Obradović, M (1996); (2002); (2008): Igrom do čitanja: Igre i aktivnosti za razvijanje vještina čitanja u djece od 3. do 10. godine života, Zagreb: Školska knjiga
7. Čudina-Obradović, M. (2014). Psihologija čitanja od motivacije do razumijevanja. Zagreb:Golden marketing – Tehnička knjiga
8. Dvorski, J. (2017). Odrednice inovativne komunikacije u poslovnom okruženju (doktorski rad). Filozofski fakultet Sveučilišta u Zagrebu, Zagreb.
9. Eric P. Nash (2009.) Manga Kamishibai-the art of japanese paper theatre, Abrams comic arts, New york
10. Ezgeta (Bulj), M. (2017). Uloga slikovnice u razvoju govora djece predškolske dobi. Dostupno na: <https://repozitorij.ufzg.unizg.hr/islandora/object/ufzg:400>
11. Haunstetter D., (2008) Digitally Implemented Interactive Fiction: Systematic Development and Validation of "Mole, P.I", doktorska disertacija, University of South Florida
12. Hegedić, I. (2022). Pripovijedanje i pričanje priča kao poticaj za razvoj govora. Dostupno na: [Pripovijedanje i pričanje priča kao poticaj za razvoj govora | Repozitorij Učiteljskog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu \(unizg.hr\)](#)
13. Hranjec, S. (2006). *Pregled hrvatske dječje književnosti*. Zagreb: Školska knjiga.
14. Jesenaš, T. (2021). Pripovijedanje priče u slikama u ranom i predškolskom odgoju i obrazovanju. Dostupno na: [Pripovijedanje priče u slikama u ranom i predškolskom odgoju i obrazovanju | Repozitorij Učiteljskog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu \(unizg.hr\)](#)

15. Kamishibai for kids, web, dostupno na: <http://www.kamishibai.com>, (pristupljeno: 27.04.2023.)
16. Kamishibai for kids, web, dostupno na: <http://www.kamishibai.com/> (Pristupljeno: 14.03.2023.)
17. Kasum, D. (2020). Poticajno jezično-komunikacijsko okruženje u dječjem vrtiću. Dostupno na: [Poticajno jezično-komunikacijsko okruženje u dječjem vrtiću | repozitorij.ffst.unist.hr](http://repozitorij.ffst.unist.hr)
18. Knežević, G. (2022). Uloga odgojitelja u poticanju čitanja kod djece vrtićke i predškolske dobi. Dostupno na: [Uloga odgojitelja u poticanju čitanja kod djece vrtićke i predškolske dobi | Repozitorij Učiteljskog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu \(unizg.hr\)](http://Repozitorij Učiteljskog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu (unizg.hr)
19. Kopjar, P. (2020). Litetrarno-didaktička komunikacija u nastavi hrvatskoga jezika. Dostupno na: <https://repozitorij.ufzg.unizg.hr/islandora/object/ufzg%3A1642/datastream/PDF/view>
20. Krstić, E. (2017). Metodčki aspekti poticanja i razvoja predčitačkih vještina kod djece predškolske dobi. Dostupno na: <https://repozitorij.ufzg.unizg.hr/islandora/object/ufzg:403>
21. Kuvač Kraljević, J. (2015). *Priručnik za prepoznavanje i obrazovanje djece s jezičnim teškoćama*. Zagreb: Edukacijsko-rehabilitacijski fakultet Sveučilišta u Zagrebu.
22. Ljubešić, M., Capanec, M. (2012): Rana komunikacija: u čemu je tajna?, *Logopedija*, 3, 1, 2012, 35-45.
23. Martinović, I., Stričević, I., (2011). Slikovnica: prvi strukturirani čitateljski materijal namijenjen djetetu. *Libellarium: Časopis za povijest pisane riječi, knjige i baštinskih ustanova* 4 (1), str. 39-63.
24. Orbaugh, S. (2015.) *Propaganda Performed: Kamishibai in Japan's Fifteen- YearWar*. Leiden: Brill
25. Peteh, M. (2018). *Radost igre i stvaranja*. Zagreb: Alineja.
26. Petrović-Sočo, B., (1997). *Dijete, odgajatelj i slikovnica: akcijsko istraživanje*. Zagreb: Alinea.
27. Pintarić, Ana, 2008. *Umjetničke bajke: teorija, pregled i interpretacije*, Sveučilište “Josipa Jurja Strossmayera“, Filozofski fakultet, Osijek: Matica hrvatska.
28. Pitlović, I. M. (2021). *Dječja priča u nastavi književnosti i stvaralaštva*. Dostupno na: file:///C:/Users/Admin/Downloads/pitlovic_im_0009076565.pdf
29. Prebeg- Vilke, M. (1991). *Vaše dijete i jezik: materinski, drugi i strani jezik*. Zagreb: Školska knjiga.

30. Sirotić, L. (2017). Kamishibai – priča u slikama (Završni rad).
31. Sirotić, L. (2017). Kamishibai - priča u slikama. Dostupno na: [Kamishibai - priča u slikama | Digitalni repozitorij Sveučilišta Jurja Dobrile u Puli \(unipu.hr\)](#)
32. Skladany, V. (2018). Važnost čitanja i pripovijedanja u radu s djecom rane i predškolske dobi iz perspektive odgajatelja. Dostupno na: [Važnost čitanja i pripovijedanja u radu s djecom rane i predškolske dobi iz perspektive odgajatelja | Repozitorij Učiteljskog fakulteta Rijeka \(uniri.hr\)](#)
33. Stanić, V. (2017). Važnost čitanja djeci i za djecu predškolske i rane školske dobi. Dostupno na: <https://repository.ufri.uniri.hr/islandora/object/ufri:931>
34. Šimić, N. (2020). Komunikacija u dječjem vrtiću. Dostupno na: <https://repozitorij.ufzg.unizg.hr/islandora/object/ufzg:1725>
35. Težak, Dubravka (1989) *O recepciji dječje priče*. Zagreb: Suvremena
36. Trglačnik, A. (2019). Čitanje djeci predškolske dobi. Dostupno na: [Čitanje djeci predškolske dobi | Repozitorij Učiteljskog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu \(unizg.hr\)](#)
37. Velički, V. (2013). *Pričanje priča-stvaranje priča: povratak izgubljenom govoru*. Zagreb: Alfa.
38. Zalar D., (2002). *Poezija u zrealu nastave. Igre stihom i jezikom u susretima s djecom*, Zagreb: Mozaik knjiga
39. Zalar, D., Boštjančić, M., Schlosser, V. (2008). *Slikovnica i dijete: Kritička i metodička bilježnica 1*. Zagreb: Golden marketing – Tehnička knjiga

Mrežne stranice:

1. ABC- Art basics for children, 2017, Dostupno na: <http://www.abc-web.be/abckamishibai/?lang=en>, (Pristupljeno: 15.03.2023.)
2. Društvo kamišibaj Slovenije, 2017, Dostupno na: <http://www.kamisibaj.si/kamisibaj/>, (Pristupljeno: 15. 3. 2023.)

10. PRILOZI I DODACI

POPIS SLIKA

- Slika 1: Slijed ostvarivanja jezičnih djelatnosti (izvor: samostalni grafički prikaz)2
- Slika 2: Kamišibaj slikovnica; izvor: Školska knjiga.hr.....22

Slika 3: Izrada ogledalca.....	28
Slika 4: Ukrašena ogledalca.....	28
Slika 5: Priprema čarobne jabuke za Snjeguljicu.....	29
Slika 6: Scene iz priče „Snjeguljica i sedam patuljaka“; lutkice, kutija, rekviziti.....	29
Slika 7: Slikovnica "Snjeguljica i sedam patuljaka" (1812); autor: braća Jacob i Wilhelm Grimm; ilustrator: Gustave Doré.....	30
Slika 8: Stvaranje priče (1.dio).....	32
Slika 9: Stvaranje priče (2.dio).....	32
Slika 10: Didaktička slikovnica "Mala farma".....	34
Slika 11: Izrada didaktičke slikovnice "Mala farma".....	34
Slika 12: Kamišibaj slikovnica "Tri prašćića".....	36

Izjava o izvornosti završnoga rada

Ja Carmella Lipak Štefančić izjavljujem da je moj završni rad izvorni rezultat mojeg rada te da se u izradi istoga nisam koristila drugim izvorima osim onih koji su u njemu navedeni.

(vlastoručni potpis studenta)